

Vládní strategie odstraňování právních a sociálních bariér důstojného a rovnoprávného života LGBT+ lidí v ČR 2021 - 2026

Úřad vlády ČR
Výbor pro sexuální menšiny Rady vlády pro lidská práva

Koordinace přípravy strategie:

Mgr. Jakub Machačka

Mgr. Zdeněk Sloboda

Mgr. Lucia Zachariášová

2020 © Úřad vlády ČR

Obsah strategie

Obsah strategie	2
Úvod	3
Bariéry v důstojnosti a právu na sebeurčení a identitu	6
Cíl 1.1 - Snížit diskriminaci a násilí z nenávisti vůči LGBT+ osobám	10
Cíl 1.2 - Reflektovat a odstraňovat příčiny a důsledky vícenásobné stigmatizace LGBT+ osob souvisejících s věkem, etnicitou, vírou a migračním statutem	15
Cíl 1.3 - Zajistit právo na sebeurčení trans* osob	17
Bariéry v soukromém a rodinném životě	20
Cíl 2.1 - Zajistit stabilitu a bezpečí pro LGBT+ partnerství	22
Cíl 2.2 - Zajistit stabilitu a bezpečí pro LGBT+ rodiny	22
Cíl 2.3 - Zlepšit postavení LGBT+ dětí a LGBT+ žadatelek a žadatelů v systému náhradní rodinné péče	26
Bariéry v pracovním životě a na pracovním trhu	29
Cíl 3.1 - Snížit diskriminaci LGBT+ osob na pracovním trhu	30
Cíl 3.2 - Vytvoření pracovního prostředí, v němž každý může být sám sebou, LGBT+ friendly zaměstnavatelé	33
Bariéry v sociální a zdravotní oblasti	36
Cíl 4.1 – Sociální ochrana a péče přizpůsobená potřebám LGBT+ osob	37
Cíl 4.2 – Zdravotní služby a péče respektující potřeby LGBT+ osob	43
Cíl 4.3 – Úspěšná prevence HIV/AIDS a integrace HIV+ osob do společnosti	45
Cíl 4.4 - Zlepšit postavení trans* a intersex* osob v systému zdravotní péče	48
Bariéry inkluzivního a LGBT+ citlivého vzdělávání	51
Cíl 5.1 - Vytváření nestigmatizujícího, přátelského a inkluzivního prostředí	53
Cíl 5.2 - Zavedení LGBT+ témat a nestigmatizujících příkladů života LGBT+ lidí do formálního kurikula ZŠ a SŠ	55
Cíl 5.3 - Podporovat odbornou diskuzi a výzkum v oblasti vzdělávání a výchovy	56
Institucionální zabezpečení, monitorování a vyhodnocování plnění strategie	58
Cíl 6.1 – Stabilní kapacity ústředních orgánů státní správy v ochraně a podpoře práv LGBT+ osob	58
Cíl 6.2 – Vytvoření efektivního monitorovacího mechanismu strategie	62
Cíl 6.3. – Aktivní podpora práv LGBT+ osob ze strany ČR na národní i mezinárodní úrovni	64

Úvod

LGBT+ osoby, tj. gayové, lesby, bisexuální muži a ženy, trans* a další osoby z tzv. menšinovou sexuální orientací či genderovou identitou (dále jen LGBT+ osoby), jsou jednou z významných společenských skupin, již je třeba se blíže zabývat. LGBT+ lidé řeší stejné životní problémy a výzvy jako běžná populace, existují však specifické problémy a bariéry, které se váží na sexuální orientaci a genderovou identitu, které je staví do nerovného právního a sociálního postavení či diskriminujících situací. Tyto bariéry a z nich plynoucí nerovnosti často vedou k různým formám znevýhodnění, marginalizace, diskriminace či dokonce násilí.¹ Sexuální orientace či genderová identita jsou na jednu stranu přirozenou složkou lidské identity a chráněny v rámci ochrany důstojnosti, osobnosti a soukromí každé/každého ústavním pořádkem ČR i jejími mezinárodními závazky.² Na druhou stranu však nutně vystupují na povrch při projevech dané osoby v rámci společenských kontaktů a interakcí, a stávají se tak součástí jejího společenského obrazu a postavení. LGBT+ osoby tak na venek projevují svou odlišnou sexuální orientaci či genderovou identitu a na základě toho k nim pak přistupují veřejné instituce a ostatní ve společnosti.

Přístup k LGBT+ osobám musí vycházet ze základního lidskoprávního principu rovnosti v důstojnosti a v právech, na němž jsou založeny národní i mezinárodní lidskoprávní standardy.³ Z něj plyne i zákaz diskriminace na základě sexuální orientace a genderové identity.⁴ Státy tedy mají povinnost nediskriminovat LGBT+ osoby a zajistit jim rovnou ochranu jejich práv a rovnou možnost společenského uplatnění. Na tomto principu jsou založeny i mezinárodní standardy ochrany práv LGBT+ osob. Ty zosobňují na globální úrovni především tzv. Yogyakartašské principy, které byly v roce 2006 sestaveny odborníky z akademického a občanského sektoru a v roce 2017 byly aktualizovány a doplněny a představují jedny z nejkompaktnějších mezinárodních standardů, které se vztahují k LGBT+ osobám a jež mezinárodní společenství uznává. V Evropě schválil v roce 2010 Výbor ministrů Rady Evropy Doporučení členským státům o opatřeních pro boj s diskriminací z důvodu sexuální orientace nebo genderové identity. Zákaz diskriminace LGBT+ osob a povinnost respektovat, chránit a naplňovat jejich práva plyne i z judikatury Evropského soudu pro lidská práva.⁵ Stejně povinnosti výslovně plynou i z práva EU⁶ a také judikatury Soudního dvora EU. V současné době proto i Evropská komise vydala komplexní strategii EU pro oblast práv LGBT+ osob. Uvedené závazky vyplývají pro ČR z členství v OSN, Radě Evropy i v EU.

Je proto žádoucí, aby ČR dostala svým mezinárodním závazkům a prokázala svou demokratickou podstatu a důraz na rovnost a nediskriminaci sahající již k založení samostatného státu v roce 1918. Přesto, že homosexualita byla v ČR dekriminována již v roce 1961 a první terapie trans* lidí začaly probíhat také v 60. letech 20. století, homosexualita byla vyškrtána ze seznamu nemocí v ČR až v roce 1991 a od té doby v zásadě jedinou zásadnější právní změnou směřující ke snižování nerovnoprávného postavení LGBT+ lidí v

¹ Viz např. výzkum veřejné ochránkyně práv Být LGBT+ v Česku z roku 2019 přístupný [zde](#) nebo výzkum Agentury EU pro základní práva Dlouhá cesta k LGBTI rovnosti z roku 2019 přístupný [zde](#)

² Viz čl. 1, čl. 7 odst. 1 a čl. 10 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, čl. 17 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, čl. 8 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod či čl. 7 Listiny základních práv EU.

³ Viz čl. 1 Všeobecné deklarace lidských práv i čl. 1 Listiny základních práv a svobod.

⁴ Tyto diskriminační důvody sice nejsou uvedeny ve starších lidskoprávních dokumentech včetně české Listiny základních práv a svobod. Jsou však řazeny pod jiné či ostatní důvody v otevřeném výčtu diskriminačních důvodů. Objevují se pak již v nejnovějších dokumentech jako např. Listina základních práv EU ve svém čl. 21.

⁵ Shnutí judikatury viz [zde](#) a [zde](#).

⁶ Viz čl. 19 Smlouvy o fungování EU a čl. 21 Listiny základních práv EU.

ČR bylo uzákonění registrovaného partnerství pro páry stejného pohlaví v roce 2006. Od té doby legislativní vývoj a pokrok v oblasti ochrany práv LGBT+ osob iniciovaný státními orgány a vládou v ČR víceméně ustal,⁷ a to přesto, že v měřítku mezinárodním či v dalších nejen evropských zemích zaznamenal širokou diskuzi i nové přístupy a právní rámce. Výzkum Být LGBT+ v Česku, který v roce 2019 provedla veřejná ochránkyně práv, přitom ukázal velké zkušenosti LGBT+ lidí s předsudky, diskriminací, obtěžováním a násilím z nenávisti. Situace tedy rozhodně není uspokojivá.

V roce 2007 vznikla při Úřadu vlády pod patronací ministryně pro lidská práva, rovné příležitosti a menšiny Džamily Stehlíkové pracovní skupina pro otázky sexuálních menšin, která vytvořila Analýzu situace lesbické, gay, bisexuální a transgender menšiny v ČR.⁸ Z této pracovní skupiny následně v roce 2009 vznikl Výbor pro sexuální menšiny při Radě vlády pro lidská práva jako oficiální poradní a pracovní orgán vlády pro otázky práv LGBT+ osob. Výbor se během své činnosti věnoval dílčím tématům, které byly aktuální, jako např. rodičovství, homofobie na školách, úřední změna pohlaví, bariéry při dárcovství krve nebo kriminalizace a stigmatizace HIV pozitivních osob. V roce 2018 pak výbor vytvořil a schválil komplexní tematickou agendu pro svou činnost. Při tvorbě tohoto dokumentu se ukázalo, že agenda je rozsáhlá a různorodá, přičemž mnoho z témat si vyžaduje systematickou pozornost a konkrétní kroky k zajištění a ochraně práv LGBT+ osob. Následně uspořádal Výbor společně se zmocněnkyní vlády pro lidská práva Helenou Válkovou v létě 2020 seminář odborníků ze státní správy, akademické sféry a občanského sektoru, kde byly diskutovány všechny aktuální problémy LGBT+ osob v ČR. Na jeho základě a pod záštitou zmocněnkyně pro lidská práva pak byly zahájeny přípravy této Vládní strategie odstraňování právních a sociálních bariér důstojného a rovnoprávného života LGBT+ lidí v ČR 2021 - 2026 (dále jako Strategie).

Strategie je prvním vládním systémovým dokumentem, který se komplexně věnuje právům LGBT+ osob a směřuje k odstraňování specifických bariér v různých oblastech společenského života, kterým v ČR čelí. Strategie vychází zejména z následujících národních i mezinárodních dokumentů:

- [Principy aplikace mezinárodního práva lidských práv ve vztahu k sexuální orientaci a genderové identitě \(Yogyakartské principy\)](#),
- [Doporučení CM/Rec\(2010\)5 Výboru ministrů členským státům o opatřeních pro boj s diskriminací z důvodu sexuální orientace nebo genderové identity](#),⁹
- [Unie rovnosti – Strategie LGBTIQ rovnosti 2020 – 2025](#),
- [Analýza situace lesbické, gay, bisexuální a transgender menšiny v ČR](#),
- [Výzkum veřejného ochránce práv Být LGBT+ v Česku – zkušenosti LGBT+ lidí s předsudky, diskriminací, obtěžováním a násilím z nenávisti](#),
- [Výzkum Agentury EU pro základní práva Dlouhá cesta k LGBTI rovnosti](#),
- [Témata pro činnost Výboru pro sexuální menšiny](#).

Na jejich základě a také na základě analýz situace v ČR a dosavadní činnosti Výboru pro sexuální menšiny při Radě vlády pro lidská práva se Strategie věnuje následujícím oblastem:

1. právo na důstojnost, tj. sebeurčení, rovné zacházení a ochranu tělesné integrity a osobnosti,
2. rodinné vztahy,
3. práce a zaměstnání,
4. sociální a zdravotní věci,

⁷ To dokládají i hodnocení ČR organizací ILGA (International Lesbian and Gay Association), které již několik let stagnuje či dokonce klesá. Viz ILGA duhové mapy přístupné [zde](#).

⁸ Informace o činnosti výboru jsou přístupné [zde](#).

⁹ Český překlad doporučení je přístupný [zde](#).

5. vzdělávání a
6. institucionální ochrana práv LGBT+ osob.

Ve všech těchto oblastech Strategie obsahuje opatření, která mají zajistit, aby ve výsledku mohly LGBT+ osoby užívat svá práva bez jakékoliv diskriminace na rovném základě s ostatními. V návaznosti na tato opatření by pak mělo dojít k řešení problémů LGBT+ osob, ke zlepšení jejich situace stejně jako k naplnění ústavních a mezinárodních závazků ČR, posílení postavení ČR jako země respektující práva LGBT+ osob a zajišťující rovné podmínky pro život všem svým obyvatelekám a obyvatelům stejně jako ostatní země EU či Rady Evropy, které již dříve přijaly podobné strategie.¹⁰

Strategie je komplementární k dalším vládním strategickým dokumentům. Naplňování této Strategie by tak mělo přispět i k jejich plnění a při realizaci Strategie bude přihlíženo i k těmto dalším dokumentům. Jde zejména o následující:

- Česká republika 2030
- Strategie rovnosti žen a mužů na léta 2021–2030
- Strategie romské integrace 2021–2030
- Koncepce integrace cizinců – Ve vzájemném respektu
- Státní integrační program pro držitele mezinárodní ochrany
- Koncepce boje proti projevům extremismu a předsudečné nenávisti
- Koncepce rodinné politiky
- Národní strategie ochrany práv dětí na období 2021–2029
- Strategický rámec politiky zaměstnanosti do roku 2030
- Národní strategie sociálního začleňování 2021–2030
- Národní strategie rozvoje sociálních služeb na období 2016–2025
- Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v ČR do roku 2020
- Strategický rámec rozvoje péče o zdraví v ČR do roku 2030
- Národní akční plán pro duševní zdraví 2020–2030
- Národní akční plán prevence sebevražd 2020–2030
- Strategie vzdělávací politiky do roku 2030+
- Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019–2027
- Koncepce zahraniční politiky České republiky
- Koncepce podpory lidských práv a transformační spolupráce

¹⁰ Přehled těchto zemí je možno najít [zde](#).

Slovníček¹¹ používaných základních pojmů

Bisexualita – Sexuální identita, která se projevuje romantickou či sexuální náklonností k osobám stejného či jiného pohlaví. | **Bifobie** – Diskriminace, odpor nebo iracionální strach z bisexuality či bisexuálních osob.

Coming out – Proces, při němž dochází poznání vlastní gay, lesbické, bisexuální, trans* či jiné neheterosexuální identity. Má jak fázi vnitřní, tak i veřejnou, nabývá různé intenzity a není prakticky nikdy ukončen (pokud žijeme v tzv. heteronormativní společnosti, tedy společnosti, kde heterosexualita je automatickou normou a jiné projevy sexuality a genderové identity jsou vnímány jako nevhodné, nežádoucí či méně hodnotné).

Gender (rod) – Sociální role, se kterou se lidé identifikují na základě jejich genderové identity; jde o sociální konstrukt, ke kterému se pojí určité atributy související se vzhledem (volba oblečení, barev, líčení, doplňků atd.), chováním nebo očekáváními ze strany společnosti, liší se historicky a geograficky. | **Genderová identita** – Souhrnné označení pro variabilitu identit souvisejících se sexualitou a genderem. (Označení nahrazující používání pojmu sexuální orientace.) | **Genderově nekonformní osoba** – Je osoba, jejíž genderový projev zcela nenaplnuje očekávání, které se váže k ženské či mužské roli ve společnosti.

Heteronormativita – Předpoklad, že všichni jsou heterosexuální, že jen heterosexualita je normální sexuální a citová orientace a implicitně tedy že heterosexualita je nadřazená ostatním sexuálním preferencím, heteronormativní kultura podporuje prostředí, kde jsou LGBTQ lidé diskriminováni. | **Heterosexualita** – Sexuální orientace projevující se v sexuální a partnerské preferenci osob opačného pohlaví.

Homosexualita – Sexuální identita, která se projevuje romantickou či sexuální náklonností k osobám stejného pohlaví. Gay je převažující označení pro homosexuální muže a lesba pro ženu. V dnešní době je již homosexualita překonaný termín, proto je lépe hovořit o „gayích a lesbách“, „sexuální menšině“, „stejnopohlavní dvojici/partnerech“ (toto vymezení doporučuje i Výbor pro sexuální menšiny Rady vlády ČR pro lidská práva). | **Homofobie** – Nepřátelské postoje ke gayům a lesbám či osobám, které jsou za ně považovány (zpravidla vykazující genderově nekonformní charakteristiky či chování).

Homoparentální rodina – Rodina, ve které rodičovské role zastávají dvě ženy nebo dva muži, lidově také občas označovaná jako „duhová rodina“. V rámci homoparentální rodiny se rozlišuje zákonný rodič (zákonem uznaný rodič dítěte, např. biologická matka, biologický otec, nebo ten muž/ta žena, který/která dítě osvojil/a jako jednotlivec) a sociální rodič (ten z páru, který dítě sice také vychovává a dítě ho vnímá jako rodiče, ale zákonem jako rodič uznaný není; občas také označován jako „faktický rodič“).

Intersex – Zastřešující termín označující osoby, u nichž nelze jednoznačně určit, zda jsou mužského či ženského pohlaví, v úvahu se zde bere jak tvar vnějších genitálií, tak i další biologické charakteristiky, které nejsou na první pohled viditelné (chromozomy, gonády, pohlavní hormony).

LGBT+ – Jde o akronym původně vzniklý pro zahrnutí leseb, gayů, bisexuálních a trans* lidí pod jedno označení, následně rozšiřovaný o další sexuální a genderové identity a projevy (jako asexualita, intersex, queer ad.), jejichž rozmanitost a inkluzivita je vyjádřena použitím „+“ na konci akronymu. V jiných dokumentech je možné se setkat s variantami jako: LGBTI nebo LGBTIAQ.

¹¹ Formulace vycházejí z rozsáhlejších slovníků z: příručky organizace PROUD pro učitele ([Duhová příručka pro vyučující](#), 2016), odborné publikace Z. Slobody *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita* (2016, Pasparta) a metodiky pro sociální práci připravované organizací Prague Pride (předpokl. publikace 2021).

Neheterosexuality – Pojem se používá pro označení všech ostatních sexualit jiných od heterosexuality. Často se používá jako synonymní k akronymu LGBT+.

Sexuální orientace – Původně medicínský pojem označující determinaci k romantické či sexuální náklonnosti k osobám určitých charakteristik jako je pohlaví/gender. Zkratku SOGI (Sexual Orientation and Gender Identity) používá Rada Evropy.

Trans* – Označení zastupující všechny trans identity, identity, které primárně nesouvisí se sexualitou a romantickou či sexuální náklonností k jiným lidem, ale souvisí s vnitřním sebepojetím genderu a pohlaví a jejich projevy v sociálních interakcích. | **Tranzice** – Proces nabývání vizuálních a tělesných charakteristik a sociální role, která je v souladu s genderovou identitou člověka, přičemž rozlišujeme: (a) Fyzickou tranzici, která může zahrnovat hormonální terapii (HRT), chirurgické změny nebo různé jiné úpravy zevnějšku (např. laserové odstraňování vousů). (b) Úřední tranzici – změna označení genderu, jména, rodného čísla v dokladech a jiných úředních dokumentech. (c) Sociální tranzici – život v rámci pocíťované sociální role. | **Transfobie** – Nepřátelské postoje k trans* lidem či lidem genderově nekonformním (nesplňujícím předpoklady toho, jaký by měl být či vypadat správný muž, či správná žena).

KONCEPT

Strategická oblast 1:

Bariéry v důstojnosti, právu na sebeurčení a ochraně před násilím a diskriminací

Hlavní cíl:

Lidská důstojnost je považována za základ lidských práv. Toto jednoduché tvrzení potvrzuje nejen česká Listina základních práv a svobod ve svém prvním článku, ale i judikatura Ústavního soudu¹² či Evropského soudu pro lidská práva¹³. Z lidské důstojnosti plyne respekt ke každé osobě a její svobodné činnosti a aktivitám a naopak zákaz jakýchkoliv zásahů v podobě působení utrpení, ponižování či jiného podobného jednání anebo nepřiměřeného omezování práv. Každý i každá může v rámci své svobody činit vše, co zákon nezakazuje, a nikdo nesmí být nucen činit něco, co zákon neukládá.¹⁴ Rovnost v důstojnosti a v právech ukládá svobodu omezit rovnou svobodou jiných osob či z důvodu ochrany veřejného zájmu (veřejného statku), ale pouze v přiměřené míře.¹⁵ Svoboda má umožnit rozvoji lidské osobnosti v rámci jejího soukromého života v souladu s jejími přáními a rozhodnutími.¹⁶ Součástí soukromého života jsou všemožné aspekty lidské osobnosti jako např. jméno, tělesný vzhled, osobní identita, názory, přesvědčení, citové vztahy, sexuální preference apod. Rovnost v důstojnosti a právech pak má umožnit LGBT+ osobám všechny tyto aspekty rozvíjet rovným způsobem a požívat stejně jejich ochrany jako ostatním osobám bez jakékoliv diskriminace.¹⁷

Každá LGBT+ osoba má právo na to, aby byla za každých okolností zachována její lidská důstojnost bez ohledu na svou sexuální orientaci či genderovou identitu.¹⁸ Každá LGBT+ osoba má rovněž právo na rovnou ochranu svého života a tělesné integrity před jakýmkoliv útoky motivovanými její sexuální orientací či genderovou identitou.¹⁹ Každá LGBT+ osoba má právo na své vlastní sebeurčení na základě svého osobního rozhodnutí a bez kladení zbytečných překážek v každodenním životě.²⁰ Každá LGBT+ osoba má rovněž právo na rovné zacházení bez jakékoliv diskriminace na základě sexuální orientace či genderové identity.²¹

V první kapitole si Strategie v návaznosti na výše uvedené vytkla tyto základní cíle:

- snížit diskriminaci a násilí z nenávisti vůči LGBT+ osobám,
- odstraňovat příčiny a důsledky vícenásobné stigmatizace LGBT+ osob souvisejících s etnicitou, věkem, vírou a migračním statutem a
- zajistit právo na sebeurčení trans* osob

¹² Viz např. nález sp. zn. IV. ÚS 412/04 ze dne 7.12.2005.

¹³ Viz např. rozsudek ve věci Pretty proti Spojenému království ze dne 29.4.2002.

¹⁴ Viz čl. 2 odst. 4 Ústavy ČR a čl. 2 odst. 3 Listiny základních práv a svobod.

¹⁵ Viz čl. 4 odst. 4 Listiny základních práv a svobod.

¹⁶ Viz poznámka č. 2.

¹⁷ Viz poznámky č. 4 a 8. Viz rovněž Yogyakartaťský princip č. 2.

¹⁸ Viz Yogyakartaťský princip č. 1 stejně jako jejich preambule a preambule doporučení Výboru ministrů Rady Evropy.

¹⁹ Viz Yogyakartaťský principy č. 4, 5, 9 a 32 a doporučení Výboru ministrů Rady Evropy, kapitola IA, bod 4.

²⁰ Viz Yogyakartaťský principy č. 3, 6 a 31 a doporučení Výboru ministrů Rady Evropy, kapitola IV.

²¹ Viz Yogyakartaťský princip č. 2 stejně jako jejich preambule a preambule doporučení Výboru ministrů Rady Evropy.

Cíl 1.1 - Snížit diskriminaci a násilí z nenávisti vůči LGBT+ osobám

Z principu rovnosti v právech plyne zákaz diskriminace LGBT+ osob na základě jejich sexuální orientace či genderové identity.²² Plyne z ní i zákaz jakéhokoliv jejich znevýhodnění, postihu či dokonce působení jakékoliv újmy. Stát má tedy povinnost chránit LGBT+ osoby před diskriminací a před jakýmkoliv útoky na jejich autonomii, tělesnou integritu, bezpečnost či dokonce život.²³ Dle zmíněného výzkumu veřejné ochránkyně práv z roku 2019 Být LGBT+ v ČR se u nás během posledních pěti let cítilo být diskriminováno 38 % LGBT+ lidí. Z nich 82 % tuto diskriminaci či obtěžování připisovali své sexuální orientaci. Diskriminováno se cítilo až 86 % dotázaných, kteří se sebeidentifikovali jako transgender osoby nebo osoby s transgender minulostí, 58 % leseb, 43 % bisexuálních osob a 33 % gayů.²⁴ Stejný průzkum také ukázal, že za posledních pět let mělo zkušenosti s obtěžováním a urážením 55 % dotázaných. S fyzickým/sexuálním napadením nebo vyhrožováním násilím mělo pak zkušenost 15 % dotázaných.²⁵ Tato vysoká čísla ukazují, že je nutné diskriminaci a obtěžování LGBT+ lidí řešit systémovým způsobem. Je nutné tedy vytvořit robustní zákonný rámec a zajistit jeho praktické vymáhání.

Opatření 1.1.1 – Zahrnout do trestního zákoníku i předsudečné trestné činy motivované sexuální orientací a genderovou identitou

Gestor: MS

Termín: 12/2021

Popis opatření: Trestní právo obvykle postihuje zvýšenými tresty trestní činy motivované nenávistí.²⁶ V současné době trestní zákoník explicitně nezmiňuje nezakotvuje postih předsudečných útoků motivovaných předsudky vůči sexuální orientaci či identitě napadených trestné činy z nenávisti páchané na LGBT+ osob. Panuje tak jistá dvojkolejnost mezi ochranou před např. národností, etnicitou či vírou motivovanými útoky a útoky motivovanými homofobií či transfobií. LGBT+ lidé jsou chráněni méně. Je nutné novelizovat stávající základní i kvalifikované skutkové podstaty zahrnující rasovou, národnostní, etnickou, náboženskou či politickou pohnutku o pohnutku homofobní a transfobní. Současně je nutné zahrnout rozšířit kvalifikovanou skutkovou podstatu i na další trestné činy, kterým jsou LGBT+ lidé, resp. lidé napadení z důvodu své jinakosti pravidelně vystaveni (např. trestné činy proti důstojnosti v sexuální oblasti) lidech.

Indikátor: Předložení novely trestního zákoníku

Opatření 1.1.2 – Novelizovat antidiskriminační právo podle doporučení veřejného ochránce práv

Gestor: Úřad vlády ČR, MS

Termín: 12/2022

Popis opatření: Veřejný ochránce práv dlouhodobě ve svých analýzách²⁷ doporučuje změny antidiskriminačního práva. V jeho doporučeních jde konkrétně o

1. rozšíření přesunu, resp. sdílení důkazního břemene na všechny případy diskriminace podle antidiskriminačního zákona,
2. umožnění podávání žaloby ve veřejném zájmu (actio popularis) jménem obětí

²² Viz Yogyakartaartský princip č. 2 a např. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Salgueiro da Silva Mouta proti Portugalsku ze dne 21.12.1999.

²³ Viz Yogyakartaartské principy č. 4 a 5, nebo kapitola I Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy.

²⁴ Být LGBT+ v ČR, str. 35n.

²⁵ Být LGBT+ v ČR, str. 52n.

²⁶ Viz např. § 140 odst. 3 písm. g), § 145 odst. 2 písm. f) či § 146 odst. 2 písm. f) trestního zákoníku.

²⁷ Kromě již zmíněného výzkumu Být LGBT+ v ČR jde o výzkumy [Diskriminace v ČR: oběť diskriminace a její překážky v přístupu ke spravedlnosti](#) z roku 2015 a [Rozhodování českých soudů o diskriminačních sporech 2015-2019](#) z roku 2020.

- diskriminace,
3. posílit možnosti peněžitého odškodnění obětí diskriminace,
 4. zakotvení odvozené diskriminace,
 5. sjednocení soudních poplatků za podání diskriminační žaloby.

Uvedená doporučení je tedy nutné odrazit v novele příslušných právních předpisů (antidiskriminační zákon, občanský soudní řád a další)

Indikátor: Předložení novelizaci právních předpisů antidiskriminačního práva.

Opatření 1.1.3 – Provést revizi právních předpisů v oblasti diskriminace z hlediska souladu s ústavním pořádkem a mezinárodním právem

Gestor: Úřad vlády ČR, MS

Termín: 12/2022

Popis opatření: Antidiskriminační úprava v ČR je obsažena nejen v antidiskriminačním zákoně, ale i v mnoha dalších předpisech²⁸. Některé z těchto předpisů specificky upravují určité otázky odchylně od antidiskriminačního zákona (např. protiprávní důvody diskriminace, prostředky ochrany před diskriminací atd.). Antidiskriminační zákon rovněž upravuje různé výjimky ze zákazu diskriminace (např. na základě náboženského vyznání v oblasti zaměstnání či služeb). Konečně zmíněné výzkumy veřejného ochránce práv poukazují na často slabou efektivitu prostředků ochrany proti diskriminaci. Ze strany mezinárodních orgánů je přitom ČR doporučováno právní úpravu antidiskriminačního sjednotit a zjednodušit a učinit tak ochranu před diskriminací přístupnou a efektivní.²⁹ Je třeba provést revizi všech právních předpisů obsahujících úpravu ochrany před diskriminací z hlediska jejich souladu s ústavním pořádkem ČR a mezinárodním právem a také z hlediska jejich vzájemné provázanosti, koherence a efektivní schopnosti plnit své cíle a pomáhat obětem diskriminace.

Indikátor: Provedená revize právních předpisů a navržené případné konkrétní novelizace

Opatření 1.1.4 – Zpřístupnit LGBT+ osobám informace týkající se jejich ochrany před diskriminací a předsudečným násilím

Gestor: Úřad vlády ČR, MS, MV

Termín: 12/2022

Popis opatření: V předcházení diskriminaci v jejím potírání hraje klíčovou roli osvěta a informovanost všech aktérů o jejich právech a povinnostech. Povinné subjekty se pak nedopouští diskriminace nepřímou či z neznalosti a dotčené skupiny včetně LGBT+ osob vědí, jak svá práva efektivně bránit. Pro zpřístupnění těchto informací pro LGBT+ lidi je třeba vytvořit materiál (publikace, leták apod.) obsahující informace pro LGBT+ osoby o jejich právech a o tom, co je diskriminace a násilí z nenávisti a jak se jim bránit. Tento informační materiál by měl následně být zveřejněn a distribuován na relevantních místech (LGBT+ organizace,

Indikátor: Vytvořený a distribuovaný propagační materiál (min v počtu 200 výtisků ročně, distribuovaný relevantním institucím - Policie ČR, státní zastupitelství, soudy, Probační a mediační služba, Vězeňská služba, OSPOD apod., včetně jejich webu) obsahující informace pro LGBT+ osoby o diskriminaci a předsudečném násilí a jejich právech jako oběti v civilním, správním i trestním řízení

²⁸ Jde např. o občanský soudní řád, zákoník práce, zákon o zaměstnanosti, zákon o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, zákon o vojácích z povolání atd.

²⁹ Viz např. doporučení smluvních výborů sledujících naplňování lidskoprávních paktů a úmluv OSN.

Opatření 1.1.5 – Zařadit otázky týkajících se LGBT+ osob do systému dalšího vzdělávání soudců a soudkyň, státních zástupců a zástupkyň a příslušníků a příslušnic Policie České republiky

Gestor: MS, MV

Termín: 12/2021 a dále každoročně

Popis opatření: Soudy, státní zastupitelství a Policie ČR hrají klíčovou roli v ochraně před diskriminací a trestnou činností z nenávisť. Za tímto účelem je nutné, aby byly s touto problematikou řádně seznámeny a věděly, jak jí aplikovat. Proto by otázky týkající se LGBT+ osob měly být integrální součástí vzdělávání pro soudce a soudkyně a státní zástupce a zástupkyně na Justiční akademii a také příslušníků a příslušnic Policie ČR na policejních školách. Ve spolupráci s odbornou veřejností a nevládními organizacemi by proto měly být vytvořeny školení a kurz o základních otázkách týkajících se LGBT+ osob. Tyto kurzy by se měly věnovat právu občanskému (včetně antidiskriminačního práva), rodinnému, správnímu i trestnímu, jakožto i činnosti orgánů činných v trestním řízení.

Indikátor: Vytvořené školení/kurz a jeho každoroční realizace (min. 14x ročně v každém kraji), vytvořená metodika.

Opatření 1.1.6 – Zlepšit přístup orgánů činných v trestním řízení k LGBT+ obětem trestných činů

Gestor: MV, MS

Termín: 12/2024

Popis opatření: LGBT+ oběti trestných činů jsou považovány za tzv. zvláště zranitelné oběti s právem být vyslýchán osobou pohlaví, které si poškozený určí, a s právem být vyslýchán osobami, které jsou za tímto účelem vyškoleny. Školení týkající se LGBT+ obětí trestných činů či domácího násilí však v ČR v současnosti neexistuje. Je proto třeba jej vytvořit ve spolupráci s organizacemi pomáhajícími obětem z řad LGBT+ osob a následně vyškolit policisty/ky v citlivém jednání s LGBT+ oběti, v řešení konfliktů a domácího násilí u stejnopohlavních párů a dalších souvisejících věcech. Takové školení by se mělo stát součástí základní odborné přípravy a další odborné přípravy. Měla by rovněž vzniknout vhodná metodika pokrývající uvedené oblasti.

Indikátor: Metodika a pravidelná školení na téma LGBT+ oběti trestných činů a domácího násilí.

Opatření 1.1.7 – Zlepšit přístup LGBT+ osob vystavených domácímu násilí a předsudečnému násilí ke spravedlnosti a pomoci

Gestor: Úřad vlády **Termín:** vytvoření dotační výzvy 12/2021, vytvoření kampaně 12/2024

Popis opatření: LGBT+ osoby se setkávají s násilím i v rodinách a soukromí stejně jako jiné společenské skupiny. I v této oblasti se však projevuje jejich specifita. Proto je nutné podporovat subjekty věnující se domácímu násilí a předsudečnému násilí páchanému na LGBT+ osobách, které jsou schopny jim poskytnout pomoc, poradenství a podporu. Tyto subjekty by měly být podporovány v rámci podpory boje proti domácímu násilí a předsudečnému násilí (ideálně v podobě samostatné dotační výzvy). Boj proti domácímu násilí a předsudečnému násilí na LGBT+ osobách by měl být předmětem rovněž vlastní kampaně.

Indikátor: Existence výzvy, počet podpořených projektů (alespoň 5 ročně), počet aktivit a kampaní proti domácímu násilí alespoň 2

Opatření 1.1.8 – Vzdělávat personál zařízení pro osoby omezené na svobodě či závislé na péči v respektu k LGBT+ osobám a jejich specifickým

Gestor: MS, MV, MZ, MPSV, MŠMT

Termín: 12/2022 a dále každoročně

Popis opatření: Omezení na svobodě, resp. závislost na péči jsou pro LGBT+ obzvláště složité, neboť přísný institucionální režim jde proti jejich specifickým individuálním potřebám. Kolektivní charakter navíc omezuje a potlačuje jejich menšinovou identitu a individualitu. V institucích se tak LGBT+ osoby stávají obětí šikany a násilí ze strany ostatního osazenstva a necitlivého chování ze strany personálu. Toto se přitom týká jak věznic či cizineckých zařízení tak zařízení zdravotnických, sociálních či školských. Proto je nutné jejich pracovníky a pracovníce vzdělávat v otázce respektu k LGBT+ osobám a jejich právům, jejich sebeidentifikaci a specifickým potřebám. V rámci této otázky je třeba specificky přihlídnout k postavení trans* osob v těchto zařízeních. Tyto otázky by měly být předmětem pravidelného vzdělávání personálu všech uvedených zařízení.

Indikátor: Vytvoření školení pro jednotlivé složky a sbory a jeho každoroční provedení.

Opatření 1.1.9 – Zvyšovat povědomí o postavení intersex osob

Gestor: ÚV

Termín: 12/2021

Popis opatření: Téma intersex osob a jejich problémů je v ČR dosud velmi neprobádané. V minulém roce uspořádala k tomuto tématu veřejná ochránkyně práv odborné setkání.³⁰ V současnosti se problematice věnuje Univerzita Palackého ve spolupráci s veřejným ochráncem práv, který na základě výzkumu bude formulovat případná doporučení změn ke zlepšení situace intersexosob v ČR.³¹ Výsledky tohoto výzkumu by měly být následně diskutovány a analyzovány v rámci státní správy a měly by být hledány cesty, jak doporučení naplnit, a to ve spolupráci s odborníky z akademického i nevládního sektoru. Rovněž by v ČR měly být přeloženy a zpřístupněny vhodné materiály mezinárodních organizací a sdružení věnujících se právům intersex osob.³²

Indikátor: Uspořádaný kulatý stůl k tématu intersex osob, vytvořeny návrhy na implementaci doporučení, přeložené materiály (min. 1 ročně)

Cíl 1.2 – Odstraňovat příčiny a důsledky vícenásobné stigmatizace LGBT+ osob souvisejících s etnicitou, věkem, vírou a migračním statutem

Vedle vlastní diskriminace na základě své sexuální orientace či genderové identity se některé LGBT+ osoby setkávají s diskriminací na základě jiných důvodů. Menšinová sexuální orientace či genderová identita totiž se sebou nese další zranitelnost a znevýhodnění v rámci určitých společenských skupin, které přitom jsou samy o sobě zranitelné a předmětem diskriminace. Např. v romské tradiční společnosti je sexualita a s ní související témata včetně odlišné sexuální orientace velkým tabu. LGBT+ menšina je tedy vystavována v této komunitě velkým tlakům a její příslušníci z ní často mohou být i vyloučeni. LGBT+ Romové jsou tak vystavováni hned trojí diskriminaci: společnost je vylučuje

- a) na základě jejich etnického původu,
- b) z důvodu věku,
- c) kvůli sexuální orientaci a
- d) díky své homosexualitě jsou vylučováni i ze své vlastní komunity a stávají se tak vlastně menšinou v menšině.

Tato vícenásobná diskriminace ještě násobí znevýhodnění a negativní dopady do života romských LGBT+ osob. Podobná situace může být i u LGBT+ senierek a seniorů, cizinek a

³⁰ Podrobnější informace [zde](#).

³¹ Podle podmínek [projektu](#) budou právní a sociologická podkladová analýza dokončeny v prosinci 2020, navazující doporučení KVOP by mělo být publikováno do června 2021.

³² Jde např. o organizaci Organisation Intersex International (www.ointernational.org)

cizinců a osob s migrantskou minulostí či LGBT+ věřících. Stát by jí tedy měl věnovat náležitou pozornost.³³

Opatření 1.2.1 - Analyzovat specifika života LGBT+ osob v etnických, seniorských, náboženských a migrantských komunitách

Gestor: Úřad vlády, MV, MMR, MPSV

Termín: 12/2022

Popis opatření: Jako základní krok je nutné poznat situaci LGBT+ osob ve specifických etnických, náboženských, věkových či cizineckých komunitách. Je třeba analyzovat specifika LGBT+ osob v těchto komunitách za účelem zajištění jejich sociální integrace a prevence vzniku konfliktních situací, příp. jejich řešení, pokud nastanou. Budou provedena terénní šetření, jejichž podoba bude předem konzultována a formulována odborníky a odbornicemi v oblasti sociologie a sociální práce tak, aby byla zajištěna kvalitní vědecko-výzkumná práce vč. potřebné metodiky a práce s respondenty/kami. Do projektu by měly být zapojeny nevládní organizace se zkušeností s prací s LGBT+ osobami stejně jako s osobami bez domova. Na základě výsledků analýzy pak navržena případná opatření ke zlepšení situace.

Indikátor: Provedení analýzy v každé uvedené oblasti, návrh následných opatření ke zlepšení situace

Opatření 1.2.2 - Nastavit metodickou podporu pro LGBT+ citlivou práci státních orgánů v seniorských, etnických, náboženských a migrantských komunitách

Gestor: MV, MMR, MPSV, Úřad vlády

Termín: 12/2022 a dále průběžně

Popis opatření: LGBT+ osoby v seniorských, etnických, náboženských a migrantských komunitách se nacházejí ve specifické situaci a práce s nimi představuje pro státní orgány specifickou výzvu. Je proto nutné je na to sociální pracovníky a pracovnice, pracující OSPOD, pracovníky a pracovnice úřadů státní správy a samosprávy, policie a další profese pracující v terénu se specifickými etnickými, náboženskými a migrantskými komunitami specificky připravit. Proto by pro ně měla být vytvořena metodika a pravidelné vzdělávání vysvětlující zdroje a důsledky dvojí stigmatizace a diskriminace plynoucí z neheterosexuálního chování či identifikace v rámci těchto skupin.

Indikátor: Vznik metodických doporučení (či analogických opatření) na úrovni příslušných institucí (Policie ČR, OSPOD, odbory obcí a krajů věnující se sociálnímu začleňování) vytvořen systém pravidelného každoročního vzdělávání.

Opatření 1.2.3 – Zvýšit emancipaci romské LGBT+ menšiny

Gestor: Úřad vlády, MMR, MPSV

Termín: 12/2021 a dále každoročně

Popis opatření:

1. Zajistit finanční podporu projektů zaměřených na zmocňování romské LGBT+ menšiny v rámci dotačního programu ÚV „Podpora veřejně prospěšných aktivit nestátních neziskových organizací v oblasti rovnosti žen a mužů“.
2. Ve všech programech podpory práce s místními komunitami specificky vymezit možnost přidělení mikro-grantů pro romské LGBT+ skupiny na místní úrovni.

Indikátor: 1. aktualizace dotačního programu, částka, kterou byly podpořeny projekty zaměřené na zmocňování romské LGBT+ menšiny alespoň 1 milion Kč/rok, počet romských LGBT+ osob zapojených do projektů alespoň 50

³³ Viz Yogyakartašský princip č.2, bod E a kapitola XII Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy

2. částka, kterou byly podpořeny mikro-granty pro romskou LGBT+ menšinu na místní úrovni, počet projektů alespoň 5, počet zapojených romských LGBT+ do projektů alespoň 50

Opatření 1.2.4 – Zahájit dialog s registrovanými církvemi a náboženskými společnostmi o jejich akceptaci LGBT+ osob

Gestor: Úřad vlády, MK

Termín: 12/2022

Popis opatření: LGBT+ osoby jsou v českých církvích a náboženských společnostech přijímány výrazně rezervovaněji ve srovnání s jejich západoevropskými protějšky. Zvláště bolestná je častá ostrakizace rodinných příslušníků LGBT+ lidí, a to i v klíčových okamžicích jejich života, ať jde o křty dětí z homoparentálních rodin, jejich náboženské vzdělávání, doprovázení v krizových obdobích partnerského vztahu, až po otázku pohřbů LGBT+ osob. Přes příklady dobré praxe jako spolupráce spolku Logos ČR se sbory a faráři ČCE, kněžími CČSH a Starokatolické církve v ČR, jakož i speciální pastorační služby v Ostravsko-opavské diecézi ŘKC jsou vztahy mezi LGBT osobami a církevní veřejností i jejich představiteli často naplněny neporozuměním a napětím. Vzájemný dialog umožní poctivěji a pravdivěji budovat mosty mezi církvemi a náboženskými společnostmi a LGBT osobami. Tento dialog by se následně měl projevit v lepší spolupráci státu a církví směřující k akceptaci LGBT+ problematiky a především LGBT+ osob jednotlivými církvemi, které by jim neměly být otevřeně nepřátelské.

Indikátory: uspořádání min. dvou kulatých stolů se zástupci církví, vydání pastorační publikace, vytvoření vzdělávací a informační kampaně zaměřené na pracovníky církví a náboženských společností a jimi zřizovaných vzdělávacích a pečovatelských organizací, vytvoření dotačního titulu na MK ČR na podporu projektů integrujících LGBT+ osoby do církví a náboženských společností.

Opatření 1.2.5 – Zajistit citlivé řízení ve věcech mezinárodní ochrany pro LGBT+ žadatele

Gestor: MV, MZV

Termín: 12/2022

Popis opatření: Odlišná používání moderních a citlivých způsobů zjišťování LGBT+ zkušenosti a identity u osob žádajících o azyl. Respektování práva na sebeurčení jedince při posuzování každého případu. Reflexe situace LGBT+ osob a komunity v zemi původu, která by měla vést k vytvoření a průběžné aktualizace seznamu zemí, kde LGBT+ lidem hrozí smrt, fyzické násilí a jiné tvrdé formy diskriminace, a to jak ze strany státního aparátu, tak společnosti a komunit původu, jež LGBT+ osoba ucházející se o azyl nemůže jinak opustit. Osoby deklarující se jako LGBT+ z příslušně označených zemí by měly získat alespoň dočasný status uprchlíka a neměly by být za žádných okolností vráceny do zemí původu.

Indikátor: Zahrnutí LGBT+ citlivosti do metodiky azylového řízení, průběžné aktualizace seznamu rizikových zemí

Cíl 1.3 - Zajistit právo na sebeurčení trans* osob

Součástí lidské důstojnosti a ochrany osobnosti a soukromí je i právo na vlastní genderovou identitu a její uznání.³⁴ Zásadní součástí důstojnosti a možnosti sebeurčení je tak postavení trans* osob v ČR. Trans* osoby mají v mnoha ohledech specifické postavení, k němuž je třeba přihlížet také při odstraňování bariér jejich důstojného života a při tvorbě konkrétních opatření.

Nejvýznamnější se nachází v procesu úřední změny jejich pohlaví. Nastavení tohoto procesu v ČR je zastaralé a ignoruje současné vědecké poznání v oblasti genderové diversity.³⁵ K

³⁴ Viz Yogyakartašské principy č. 3 a 31, kapitola IV, body 20 – 22 Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy a např. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Christine Goodwin proti Spojenému království ze dne 11.7.2002.

³⁵ Viz např. změna Mezinárodní klasifikace nemocí popsaná níže v kapitole 4.

úřední změně pohlaví je v současné době v ČR vyžadováno povinné znemožnění reprodukční funkce, což se fakticky rovná sterilizaci.³⁶ Sterilizace jakéhokoli člověka je významným zásahem do jeho tělesné integrity a reprodukčních schopností, tj. i soukromého a rodinného života. Měla by tedy být vždy prováděna s jeho svobodným a informovaným souhlasem. Pokud se však má trans*osoba rozhodovat mezi tělesnou integritou a uznáním své genderové identity, nelze její souhlas označit za svobodný. Ne každá trans*osoba navíc operativní zákroky absolvovat může ze zdravotních důvodů či je absolvovat chce, přičemž si však plně zachovává právo na uznání své genderové identity. Proto se povinné chirurgické zákroky omezující reprodukční funkci na trans*osobách usilujících o úřední změnu pohlaví považují za neoprávněné zásahy do jejich práv.³⁷ Ostatně již mnohé státy přistoupily ke změně legislativy a tuto podmínku z ní odstranily.³⁸

Úřední změna pohlaví, resp. oficiální uznání genderové identity trans*osob je důležitá z hlediska jejich vlastního sebepřijetí a sociálního začlenění. Trans*lidé potřebují být schopni veřejně vystupovat v roli, se kterou se vnitřně ztotožňují a které odpovídá jejich jméno, doklady apod. Potřebují rovněž dostatečnou a kvalitní zdravotní a sociální podporu (nejen) v procesu změny pohlaví (tzv. tranzice), která bude založena na aktuálním odborných poznatcích a přístupech. Trans* osoby jsou přitom obzvláště v mladém věku ohroženy psychickými problémy, které často vedou až k jejich sebevraždám.³⁹ Naopak umožnění rychlé, snadné a přístupné tranzice a přizpůsobení oficiálních identifikátorů jako jméno, úřední pohlaví či doklady vlastní genderové identity může sebepřijetí a sociální začlenění trans*osob významně podpořit a omezit naopak negativní či patologické jevy v jejich životě.⁴⁰ Tranzice by tedy měla být umožněna i mladistvým osobám.

Opatření 1.3.1 - Zrušit legislativní požadavek znemožnění reprodukční funkce v případě administrativní změny pohlaví

Gestor: MS, MV, MZ

Termín: 12/2021

Popis opatření: Mezinárodní standardy ochrany lidských práv považují povinné operativní zákroky při úřední změně pohlaví za rozporné s ochranou lidských práv. Trans*osoby mají stejné právo na ochranu tělesné integrity a soukromého a rodinného života jako ostatní osoby. Proto se již např. valná většina evropských zemí sterilizaci či jiné operativní zákroky nevyžaduje.⁴¹ Operativní zákroky by tedy měly být podstupovány v případě medicínské indikace a se svobodným a informovaným souhlasem pacienta stejně jako jakákoliv jiná léčba. Měla by být zachována i jejich úhrada z veřejného zdravotního pojištění (stejně jako úhrada i dalších forem nutné péče).⁴²

Indikátor: Předložení příslušné novely občanského zákoníku, zákona o matrikách, jménu a příjmení a zákona o specifických zdravotních službách.

³⁶ Viz § 29 odst. 1 občanského zákoníku

³⁷ Viz rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci A.P., Garçon a Nicot proti Francii ze dne 6.4.2017. Podobně viz rozhodnutí Evropského výboru pro sociální práva ve věci Transgender Europe and ILGA-Europe proti ČR ze dne 15.5.2018

³⁸ Přehled těchto států je uveden na každoroční mapě vydávané Transgender Europe [zde](#).

³⁹ B. C. Thoma et al. 2019. Suicidality Disparities Between Transgender and Cisgender Adolescents, Pediatrics November, 144 (5) e20191183; DOI: <https://doi.org/10.1542/peds.2019-1183>.

⁴⁰ Viz např. Stephen T. Russell et col: Chosen Name Use Is Linked to Reduced Depressive Symptoms, Suicidal Ideation, and Suicidal Behavior Among Transgender Youth, Journal of Adolescent Health 63/4, 2018., přístupné [zde](#).

⁴¹ Viz mapa organizace TGEU [zde](#).

⁴² Viz Yogyakartský princip č. 17, body G, K a L. a doporučení Výboru ministrů Rady Evropy, kapitola IV, body 18 – 21.

Opatření 1.3.2 - Zrušit nutnost získání lékařské diagnózy v případě úřední změny pohlaví

Gestor: MS, MV, MZ

Termín: 12/2021

Popis opatření: Vedle operativních změn pohlaví je spornou součástí procesu úřední změny pohlaví i lékařská diagnóza v podobě (v současnosti) poruchy pohlavní identity, což celý proces nadále stigmatizuje v rozporu s lidskoprávními standardy.⁴³ Změna pohlaví by tak měla být čistě úřední proces na matričních úřadech oddělený od jakýchkoliv medicínských aspektů, které by si každá trans*osoba volila dle svého zdravotního stavu a přání v souladu se svým právem na sebeurčení a identitu.

Indikátor: Předložení příslušné novely občanského zákoníku, zákona o matrikách, jménu a příjmení a zákona o specifických zdravotních službách.

Opatření 1.3.3 - Zrušit povinnost rozvodu či zrušení registrovaného partnerství jako nutnou podmínku pro změnu pohlaví

Gestor: MS, MZ, MV

Termín: 12/2021

Popis opatření: Další překážkou, se kterou se trans*osoby při změně pohlaví setkávají, je nutnost zrušení rodinného svazku (manželství či registrovaného partnerství). Toto je přitom nutí rušit své rodinné vazby bez ohledu na jejich vůli a přání opět v rozporu s jejich právem na ochranu soukromého a rodinného života.⁴⁴ Pokud nebude zavedeno manželství pro osoby stejného pohlaví, které by uvedený krok učinilo zbytečným, měly by být hledány jiné cesty, jak rodinný svazek zachovat (např. jeho automatickou přeměnou na druhý typ svazku)

Indikátor: Předložení příslušné novely občanského zákoníku, zákona o matrikách, jménu a příjmení a zákona o specifických zdravotních službách.

Opatření 1.3.4 - Umožnit přístup k úřední změně pohlaví pro mladistvé

Gestor: MZ, MS, MV

Termín: 12/2021

Popis opatření: V současnosti mohou úřední změnu pohlaví podstoupit pouze dospělé osoby nad 18 let. Pocity nesouladu mezi biologickým/úředním pohlavím a genderem přitom mohou pociťovat již děti a hlavně mladiství během puberty. Situace je pro mladistvé velmi komplikovaná např. ve škole či jiných institucích, které navštěvují a kde chtějí vystupovat tak, jak se sami identifikují. Proto by jim alespoň některé kroky směřující ke změně pohlaví měly být umožněny. Konkrétně půjde např. o stanovení věkové hranice pro úřední změnu pohlaví, role obou rodičů a další konkrétní podmínky (např. souhlas opatrovnického soudu). Důležité je rovněž vytvořit metodické přístupy pro sexuology, psychology a další odborníky, a to i ve spolupráci s relevantními nevládními organizacemi.

Indikátor: Předložení příslušné novely občanského zákoníku, zákona o matrikách, jménu a příjmení a zákona o specifických zdravotních službách, vytvořit jednotné metodické postupy

Opatření 1.3.5 – Umožnit volnou změnu jména v souladu s přáním trans*osoby

Gestor: MV

Termín: 12/2022

Popis opatření: V současnosti je změna jména během změny pohlaví rozdělena na 2 fáze. Na počátku si osoba může zvolit jméno neutrální, které není apriori spojeno s žádným pohlavím. Jméno spojené se svým genderem si pak může zvolit až po ukončení léčby včetně

⁴³ Situace v tomto směru však není dosud natolik jednotná jako u operativních zákroků, jak dokazuje opět mapa organizace TGEU.

⁴⁴ Viz Yogyakartašský princip č. 3 a také rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Hämäläinen proti Finsku ze dne 16. 7. 2014.

provedení operativních zákroků. Jméno je přitom integrální součástí práva na osobní identitu.⁴⁵ Proto by v souladu s výše naznačenými principy neměly jeho změně být kladeny žádné překážky.

Indikátor: Předložení příslušnou novelu zákona o matrikách, jménu a příjmení

Opatření 1.3.6 – Vytvořit rodné číslo bez identifikátoru pohlaví a zrušit povinnost zapisovat pohlaví do osobních dokladů

Gestor: MV, MD

Termín: 12/2022

Popis opatření: V ČR v současnosti rodná čísla, která jsou hlavním úředním identifikátorem každého českého občana, ukazují rovněž jeho/její pohlaví (druhé dvojčíslí v rodném čísle je u žen zvýšené o 50). Informace o pohlaví jsou rovněž povinnou součástí všech osobních dokladů (občanský průkaz, cestovní pas, řidičský průkaz a další). To však pro trans* a intersex osoby představuje velký, a přitom zbytečný problém. Navíc právo dnes již většinou v běžném mezilidském styku mezi pohlavími nerozlišuje a tento údaj se tedy stává irelevantním. Proto by měl jednak být vypuštěn z rodného čísla a v osobních dokladech uváděn pouze dobrovolně.

Indikátor: Předložení příslušné zákona o evidenci obyvatel a rodných číslech, zákona o občanských průkazech a dalších předpisů.

Opatření 1.3.7 – Zavést možnost neutrálního identifikátoru pohlaví ve veřejných evidencích a informačních systémech

Gestor: MV, MS

Termín: 12/2024

Popis opatření: Jakkoliv se naprostá většina společnosti identifikuje s mužským či ženským pohlavím, existují osoby, které se neidentifikují s žádným z nich. Jedná se především o intersex děti, které z medicínských důvodů nemohou být spojeny s žádným z obou pohlaví. I tyto osoby však mají právo na rozvoj své osobní identity. Proto by právo mělo těmto osobám umožňovat zvolit si neutrální identifikátor pohlaví (vedle muž a žena). Takovýto identifikátor by měl být zaveden v informačním systému evidence obyvatel i dalších veřejných evidencích a informačních systémech.

Indikátor: Předložení příslušné novely zákona o evidenci obyvatel a rodných číslech

Opatření 1.3.8 – Zvýšit ochranu trans*osob před zveřejněním jejich původní identity v základních registrech a dalších veřejných evidencích

Gestor: MV, MPO

Termín: 12/2022

Popis opatření: V současné době je velmi snadno možné dohledat v základních registrech původní identitu trans* osoby před tranzicí včetně původního jména a příjmení.⁴⁶ Trans* osobám může taková možnost způsobit značné problémy a může je tak odrazovat od výkonu jejich práv a svobod (např. svoboda podnikání). Proto je nutné příslušné evidence upravit tak, aby původní identita trans* osob byla co nejvíce chráněna před neoprávněným odhalením

Indikátor: Předložení novelizace příslušných právních předpisů (zákon o základních registrech, zákon o evidenci obyvatel a rodných číslech, živnostenský zákon)

Opatření 1.3.9 – Přizpůsobit zařízení pro osoby omezené na svobodě potřebám trans* a nebinárních osob

Gestor: MS, MV, MPSV, MZ, MŠMT

Termín: 12/2024

⁴⁵ Viz např. Yogyakartský princip č. 19 a doporučení Výboru ministrů Rady Evropy, kapitola IV, bod 22.

⁴⁶ Viz např. Zpráva o šetření veřejné ochránčyně práv sp. zn. 8209/2016/VOP ze dne 29.1.2020.

Popis opatření: Jak bylo řečeno výše, LGBT+ osoby omezené na svobodě či závislé na péči se nachází ve výrazně zranitelném postavení. O trans* a intersex osobách to platí dvojnásob. Proto je nutné přijmout kroky, které k nim zařízení a režim v nich učiní co nejvstřícnější. Proto by min. Určitý počet zařízení v každé skupině měl být přizpůsoben jejich potřebám. Měly by nich vzniknout části, kde se budou cítit bezpečně a budou je moci používat bez ohledu na své úřední pohlaví (to platí obzvláště o zařízeních dělených podle pohlaví jako vězeňská či cizinecká zařízení). Je rovněž nutné odpovídajícím způsobem vyškolit personál a vytvořit metodiku pro pobyt trans* a non-binary osob v jednotlivých typech zařízení omezujících osobní svobodu

Indikátor: Prostorová adaptace 3 vazebních věznic, 1 věznice s ostrahou a 1 věznice se zvýšenou ostrahou a 1 cizineckého zařízení. Vytvoření metodiky a vzdělávání personálu.

KONCEPT

Strategická oblast 2:

Bariéry v soukromém a rodinném životě

Hlavní cíl:

Právo na ochranu rodinného života⁴⁷ je jedním z klíčových lidských práv. Má za úkol chránit vazby člověka k těm nejbližším a nejvýznamnějším osobám v jeho životě – rodiče, děti, sourozenci, manželé, partneři atd. Rodina požívá zvláštní společenské ochrany a podpory.⁴⁸ Rodina nemusí být založena formálně např. sňatkem, jde hlavně o vztahy faktické, které jejich účastníci naplňují konkrétním obsahem.⁴⁹ Součástí ochrany rodiny je i právo rodičů na výchovu svých dětí a odpovídající právo dětí na výchovu rodiči ve své rodině. Úkolem státu je respektovat a umožnit rozvoj rodinného života mezi lidmi v různých rodinných konstelacích a zasahovat do nich jen v nutných případech, pokud situaci nelze řešit jinak. Stát má rodinu chránit a podporovat v jejím praktickém fungování (peněžitě dávky, daňové úlevy, podpurné služby). Musí rovněž chránit děti žijící v rodinách, umožnit jim jejich rodinný život a vždy naplňovat jejich nejlepší zájem.⁵⁰ Právo na rodinný život samozřejmě přiznává i LGBT+ osobám právo založit rodinu bez ohledu na sexuální orientaci nebo genderovou identitu.⁵¹ LGBT+ rodiny si zaslouží stejná práva a stejnou ochranu jako jiné rodiny.⁵² To platí také o dětech, které v těchto rodinách žijí. V současném českém právu však LGBT+ rodiny nejsou vůbec oficiálně uznávány a často jsou i přehlíženy. Toto však je v rozporu nejen s jejich právy, ale i se zájmy společnosti jako celku i s nejlepším zájmem dětí, které v těchto rodinách žijí.

Cíl 2.1 - Zajistit stabilitu a bezpečí pro LGBT+ páry

První bariérou, se kterou se LGBT+ osoby ve svém rodinném životě potýkají, je již samotné právní uznání jejich vzájemných vztahů. Rodinný život pokrývá nejen stávající vazby mezi lidmi, ale i možnost jejich vzniku. LGBT+ osoby mohou v různých zemích vstoupit do různých forem civilního či registrovaného partnerství s různou mírou přiznaných práv, anebo manželství se stejnou mírou přiznaných práv jako u párů osob různého pohlaví. Mezinárodní lidskoprávní standardy přitom uznávají pouze právo muže a ženy uzavřít manželství⁵³ a LGBT+ osobám přiznávají pouze právní uznání v podobě civilního partnerství⁵⁴, byť se stejnými právy a povinnostmi⁵⁵. Na druhou stranu, manželství párů stejného pohlaví je legální již ve 30 státech světa⁵⁶ a i ony standardy se postupně mění⁵⁷. V ČR však v současnosti

⁴⁷ Viz čl. 12 Všeobecné deklarace lidských práv, čl. 17 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a čl. 10 odst. 1 Listiny základních práv a svobod

⁴⁸ Viz čl. 16 odst. 3 Všeobecné deklarace lidských práv, čl. 10 odst. 1 Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech a čl. 32 Listiny základních práv a svobod.

⁴⁹ Viz bohatá judikatura Evropského soudu pro lidská práva počínaje rozsudkem ve věci Marckx proti Belgii ze dne 13.6.1979.

⁵⁰ Toto vše je přehledně shrnuto i v čl. 32 Listiny základních práv a svobod.

⁵¹ Viz Yogyakartaťský princip č. 24 a kapitola IV, body 23 – 27 Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy.

⁵² Viz např. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Schalk a Kopf proti Rakousku ze dne 24. 6. 2010.

⁵³ Viz čl. 16 Všeobecné deklarace lidských práv, čl. 23 odst. 2 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech a čl. 12 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

⁵⁴ Viz rozsudky ve věcech Vallianatos a ostatní proti Řecku ze dne 7.11.2013 či Oliari a ostatní proti Itálii ze dne 21.7.2015.

⁵⁵ Viz Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy, kapitola IV, body 23 – 25.

⁵⁶ Viz např. příslušný článek Wikipedie [zde](#) anebo analýza organizace Queergeography [zde](#).

⁵⁷ Viz čl. 9 Listiny základních práv EU.

stejnopohlavní páry do manželství vstoupit nemohou a jsou odkázány na registrované partnerství, které má oproti manželství poměrně významné rozdíly. Pohybují se od symbolických, zdánlivě formálních, ale o to důležitějších, rozdílů při vstupu do manželství či partnerství (včetně např. neexistence společného jména) přes rozdíly majetkoprávní a závazkové (neexistence např. společného jmění či společného nájmu bytu) až po rozdíly v sociálním zabezpečení a podpoře (přístup k pozůstalostním důchodům či přechod nároků na nemocenské či jiné dávky) a především v postavení vůči dětem, které vychovávají. LGBT+ páry tak jsou v ČR poměrně významně znevýhodněny.

Opatření 2.1.1 - Umožnit uzavírání manželství stejnopohlavním párům

Gestor: MS, MV

Termín: 12/2024

Popis opatření: Plné zrovnoprávnění párů osob stejného pohlaví s páry osob opačného pohlaví znamená umožnění všem vstoupit do manželství jako tradičního statusového svazku vzájemných práv a povinností, kde mají obě osoby stejné postavení a poskytují si vzájemnou podporu a pomoc. Manželství tak dává rodině stabilitu a vytváří (nejen) pro děti harmonický prostor pro jejich řádnou výchovu a rozvoj. Děti mohou právně rozvíjet své vztahy vůči oběma svým rodičům. Manželé mohou společně osvojit či přijmout do pěstounské péče i cizí dítě. Umožnění manželství párům stejného pohlaví konečně učiní zbytečným rozvod z důvodů úřední změny pohlaví (pokud si jej oba manželé nepřejí) a tak posílí i vzájemné právní vztahy trans*osob. Jedná se také o důležitý symbolický krok, díky kterému přestanou být gayové a lesby občany/občankami druhé kategorie.

Indikátor: Předložení změny občanského zákoníku a dalších souvisejících zákonů uzákoňující manželství pro stejnopohlavní páry.

Cíl 2.2 - Zajistit stabilitu a bezpečí pro LGBT+ rodiny

Druhá významná a palčivá otázka je pak postavení dětí v LGBT+ rodinách.⁵⁸ Rodiny mohou mít různé formy a žádná z nich by neměla být diskriminována na základě sexuální orientace nebo genderové identity jejích členek či členů.⁵⁹ LGBT+ osoby by tedy měly být oprávněny založit rodinu bez jakýchkoliv zákonných či administrativních překážek a užívat plného uznání a respektu svých rodin. To znamená v praxi např. umožnit LGBT+ párům přímý vznik rodičovství narozením dítěte, přístup k osvojení či jiným formám náhradní rodinné péče, případně k asistované reprodukci.⁶⁰ Děti žijící v LGBT+ rodinách pak mají stejná práva jako ostatní děti včetně práva na péči, ochranu a rozvoj vztahů se svými rodiči v souladu se svým nejlepším zájmem a nesmí být nijak znevýhodněny na základě sexuální orientace či genderové identity svých rodičů.⁶¹ České právo rodiny tvořené páry stejného pohlaví fakticky neuznává⁶², jakkoliv podle odhadů v těchto rodinách přitom v České republice žije něco kolem 1 000 dětí, které jsou tímto stavem přitom primárně znevýhodněny.⁶³ V partnerství tak má dítě vazbu jen k jednomu z partnerů, který je jeho právním rodičem⁶⁴, zatímco druhý partner je

⁵⁸ K tomuto tématu viz např. výzkum Duhové rodiny ve stínu státu z roku 2015 přístupný [zde](#).

⁵⁹ Viz Yogyakartský princip č. 24 nebo např. rozsudek ESLP ve věci Salgueiro da Silva Mouta proti Portugalsku ze dne 21. 12. 1999 či ve věci X, Y a Z proti Spojenému království ze dne 22.4.1997.

⁶⁰ Tamtéž. Viz rovněž Doporučení CM/Rec(2010)5 Výboru ministrů Rady Evropy, kapitola IV, body 26 – 28 nebo rezoluce Parlamentního shromáždění Rady Evropy 2239 (2018) z 10.10.2018 Soukromý a rodinný život: dosažení rovnosti bez ohledu na sexuální orientaci.

⁶¹ Viz čl. 32 odst. 4 Listiny základních práv a svobod a čl. 2 odst. 1 a čl. 5 Úmluvy o právech dítěte.

⁶² Viz analýza Českého statistického úřadu, str. 5 [zde](#).

⁶³ Viz výzkum Sešívání rodiny: nový život zevnitř i z venku z roku 2018 přístupný [zde](#).

⁶⁴ Pod pojmem právní rodič rozumíme rodiče, který je právem uznávám a má rodičovskou odpovědnost.

sociálním rodičem⁶⁵. Pevné rodinné vztahy dávají dítěti pocit jistoty a bezpečí a jsou klíčové pro jeho zdárný fyzický i psychický rozvoj. Tuto jistotu přitom dítěti může poskytnout jak rodina manželská, tak rodina registrovaných partnerů. Valná většina studií, které zkoumaly péči o děti ve stejnopohlavních párech, nezjistila, že by to děti jakkoliv poškozovalo.⁶⁶ Proto je nutné jejich postavení narovnat, aby i děti v těchto rodinách mohly svá práva užívat v souladu se svým nejlepším zájmem.⁶⁷

Opatření 2.2.1 - Umožnit registrovaným partnerům osvojení dětí

Gestor: MS, MPSV

Termín: 12/2021

Popis opatření: Osvojení je jedna z forem vzniku rodinného vztahu. V současnosti může dítě v registrovaném partnerství osvojit pouze jeden z partnerů jako jediný rodič. Na rozdíl od manželů není možné ani přiosvojení dítěte partnera, ani společné osvojení cizího dítěte. Děti, které již dnes vyrůstají ve stejnopohlavních rodinách, jsou v obrovské nejistotě pramenící z toho, že např. při úmrtí svého biologického rodiče k němu nemá ten tzv. sociální žádnou formální vazbu, přestože je jeho faktickým rodičem a třeba i dlouhé roky o něj pečoval. Dítě tak prožívá nejen ztrátu jednoho z rodičů, ale může se dostat i do kolotoče soudů, rozhodování o svěřeni do péče apod. Podobně i pro děti, které jsou právně volné k osvojení, mohou i registrovaní partneři představovat stabilní rodinné prostředí. Jak potvrzují národní i mezinárodní výzkumy, pro dobrý rozvoj dětí jsou důležité zcela jiné věci, než je pohlaví rodičů. Zároveň sexuální orientace nemá na rodičovské kompetence žádný vliv. Proto není důvod, aby děti, které nemají vlastní rodiče, nemohly být osvojeny i registrovanými partnery, pokud splní zákonné podmínky. Tato změna tedy sleduje především nejlepší zájem dítěte.

Indikátor: Předložení novely příslušných předpisů umožňující osvojení dětí registrovanými partnery.

Opatření 2.2.2. – Upravit právo dítěte na styk s druhým partnerem po zániku partnerství

Gestor: MS

Termín: 12/2021

Popis opatření: Zákon o registrovaném partnerství nehovoří nijak o postavení dětí, které v registrovaném partnerství vyrůstaly, po zániku registrovaného partnerství, přestože ukládá tzv. sociálnímu rodiči o toto dítě v registrovaném partnerství pečovat. V praxi však činí taková situace mnohdy potíže, zejména pokud biologický rodič dítěte nechce povolit styk druhého partnera jako sociálního rodiče s dítětem. V konečném důsledku na takovou situaci doplácí především děti. Proto je třeba upravit zákon o registrovaném partnerství tak, aby soud před zrušením partnerství rozhodl i o pravidlech styku mezi dítětem a druhým z partnerů, který není jeho rodičem z právního hlediska, ale fakticky ano.

Indikátor: Předložení příslušné změny zákona o registrovaném partnerství.

Opatření 2.2.3 - Dát dítěti zákonný nárok na dědictví po svém sociálním rodiči

Gestor: MS

Termín: 12/2021

Popis opatření: Tato změna sleduje především nejlepší zájem dítěte. V případě úmrtí sociálního rodiče, který dítě vychovával a mnohdy s ním i dlouhé roky žil, nemá dítě zákonný nárok na dědictví po něm, pokud jej nezahrnul do své závěti. V zájmu dítěte přitom je, aby mohlo i takto profitovat ze vzájemných vztahů a bylo tak případně i takto materiálně či jinak zabezpečeno.

⁶⁵ Pod pojmem sociální rodič rozumíme rodiče, který o dítě fakticky pečuje, ale bez právního uznání a s tím spojeným výkonem rodičovské odpovědnosti.

⁶⁶ Viz výzkum Duhové rodiny ve stínu státu, str. 64.

⁶⁷ Viz čl. 3 odst. 1. Úmluvy o právech dítěte.

Indikátor: Předložení příslušné změny občanského zákoníku

Opatření 2.2.4 – Uznat v ČR rodičovství stejnopohlavních párů vzniklé podle právních předpisů jiného státu

Gestor: MS, MV

Termín: 12/2021

Popis opatření: V současné době není v ČR jednotná praxe týkající se uznání rodičovství stejnopohlavních párů, které vzniklo např. formou osvojení v zahraničí, z umělého oplodnění nebo surrogací. Stává se rovněž, že je uznáno pouze rodičovství občana ČR, ale nikoliv druhého rodiče, který je cizinec. Jak přitom plyne i z judikatury Ústavního soudu, v zájmu dítěte je vždy rodiče mít než je nemít.⁶⁸ Proto by měl být zajištěn jednotný postup českých orgánů ke všem dětem žijícím v rodinách LGBT+ osob. Je proto třeba novelizovat příslušné předpisy tak, aby bylo možné uznat rodičovství stejnopohlavních párů vzniklé podle právních předpisů jiného státu či rodičovství ve smíšených párech, v nichž je jeden z rodičů občanem ČR a druhý cizincem.

Indikátor: Předložení novely zákona o mezinárodním právu soukromém, zákona o matrikách jménu a příjmení a prováděcích předpisů (zejména směrnice Ministerstva vnitra MV-27690-25/SC-2018), metodické vedení matričních úřadů

Opatření 2.2.5 – Zohlednit zánik registrovaného partnerství smrtí jednoho z partnerů v osobních dokladech pozůstalého partnera

Gestor: MV

Termín: 12/2021

Popis opatření: Směrnice Ministerstva vnitra MV-27690-25/SC-2018 uvádí, že pokud zanikne registrované partnerství, uvede se do občanského průkazu zaniklé partnerství a to bez ohledu na důvod. Osobám, jejichž registrované partnerství nezaniklo zrušením, ale smrtí partnera/partnerky, však mohou toto vnímat jako nedůstojné. Proto je třeba upravit tuto směrnici tak, aby umožňovala rozlišit zánik registrovaného partnerství zrušením i zánik registrovaného partnerství smrtí, obdobně jako je tomu v případech manželů zápisem rodinného stavu „rozvedený-rozvedená“ a „vdovec-vdova“.

Indikátor: Provedení novelizace příslušných právních předpisů

Opatření 2.2.6 – Šířit osvětu o rodičovství stejnopohlavních párů s cílem zlepšit jeho pozitivní vnímání

Gestor: Úřad vlády, MŠMT, MPSV, MZ

Termín: 12/2021 a dále průběžně

Popis opatření: Česká společnost je poměrně tolerantní k LGBT+ osobám včetně LGBT+ rodičovství.⁶⁹ V této souvislosti však možná více, než kde jinde, je třeba rozlišovat mezi tolerancí a respektem. Je vhodné tuto toleranci nadále zvyšovat a posilovat, ideálně ji pozvednout na respekt, poskytováním informací o rodičovství stejnopohlavních párů a o tom, že sexuální orientace či genderová identita nemá vliv na kvalitu rodičovství. Tyto informace by měly být určeny zejména pro lékaře a lékařky, pedagogické a školské pracovníce a pracovníky, pracovníce a pracovníky OSPOD i širokou veřejnost,

Indikátor: Provedená kampaň pro širokou veřejnost, připravené školení a jeho každoroční provádění pro jednotlivé profese

⁶⁸ Viz nálezy Ústavního soudu sp. zn. I.ÚS 3226/16 ze dne 29.6.2017.

⁶⁹ Viz např. pravidelné průzkumy CVVM (poslední z roku 2019 [zde](#))

Cíl 2.3 - Zlepšit postavení LGBT+ dětí a LGBT+ žadatelek a žadatelů v systému náhradní rodinné péče

LGBT+ páry a rodiny mají právo na stejný rozvoj a podporu jako ostatní rodiny, a to včetně sociálně-právní ochrany a účasti na náhradní rodinné péči. Většina krajských úřadů má již zkušenost se zařazením LGBT+ žadatele či žadatelů žijících samostatně nebo ve stejnopohlavním páru do evidence žadatelů o pěstounskou péči nebo osvojení. Tato péče je následně v praxi hodnocena pozitivně, LGBT+ pěstouni/pěstounky nebo osvojitelé/osvojitelky, kterým bylo na základě zprostředkování svěřeno dítě do náhradní rodinné péče, pečují o svěřené dítě bez zjevných problémů, což potvrzuje zjištění i mezinárodních výzkumů.⁷⁰ Přesto se však ještě stále někteří pracovníci či pracovníce orgánů sociálně-právní ochrany dětí mohou dívat na LGBT+ zájemce o zprostředkování náhradní rodinné péče s nedůvěrou, případně s předsudky o jejich schopnosti péče o svěřené dítě. V pěstounských či osvojitelských rodinách může též nastat případ, že náhradní rodiče nejsou schopni přijmout coming out svěřeného dítěte, a to z důvodu nepřipravenosti, neboť téma coming out nebylo součástí ani jejich odborné přípravy pro svěřením dítěte do rodiny, ani následného zvyšování znalostí a dovedností v péči o svěřené dítě. Může též nastat situace, že pěstouni či osvojitelé mají problém s přijetím coming outu svěřeného dítěte z důvodu svého přesvědčení, případně z důvodu absence patřičných kompetencí a otevřenosti k potřebám svěřeného dítěte plynoucím z jeho osobní identity. Právě zjištění kompetence zájemců v oblasti přijetí LGBT+ osob ve své rodině by proto mělo být součástí odborného posuzování pro účely zprostředkování osvojení a pěstounské péče.

Opatření 2.3.1 – Rozšířit obsah odborné přípravy pro uchazeče o náhradní rodinnou péči o LGBT+ problematice

Gestor: MPSV

Termín: 12/2022

Popis opatření: LGBT+ děti se samozřejmě vyskytují i mezi dětmi v náhradní rodinné péči (osvojení, pěstounství apod.). Proto je nutné uchazeče o náhradní rodinnou péči připravit na to, že jejich dítě může mít menšinovou sexuální orientaci či genderovou identitu a jak by v tomto případě měli reagovat, aby nadále pro dítě zajistili vstřícné a inkluzivní rodinné prostředí. Je proto nutné rozšířit obsah odborné přípravy fyzických osob vhodných stát se osvojitelem nebo pěstounem k přijetí dítěte do rodiny v tématu „poznání a naplňování práv a potřeb dítěte v náhradní rodinné péči“ též o téma coming out dítěte v náhradní rodinné péči. Za tímto účelem bude nutné vytvořit příslušné vzdělávací dokumenty a metodiky pro orgány sociálně-právní ochrany dětí, případně novelizovat příslušné prováděcí předpisy.

Indikátor: Vytvořené vzdělávací programy, vydaná metodika pro OSPOD, novelizované prováděcí předpisy.

Opatření 2.3.2 – Rozšířit odborné posuzování zájemců o zprostředkování náhradní rodinné péče o posouzení schopnosti pečovat o dítě s menšinovou sexuální orientací či genderovou identitou

Gestor: MPSV

Termín: 12/2022

Popis opatření: Každé dítě má právo na vhodné a bezpečné rodinné prostředí, a to i v náhradní rodinné péči. To platí i pro LGBT+ děti, kde jim toto prostředí musí vytvořit jejich náhradní rodiče – osvojitelé, pěstouni atd. Je proto nutné posuzovat u zájemců o zprostředkování náhradní rodinné péče i schopnosti pečovat o dítě s menšinovou sexuální orientací či genderovou identitou (vytváření bezpředsudečného prostředí, rozvíjení osobnosti dítěte, opora dítěti a doprovázení v procesu coming outu nebo tranzice). Oblasti odborného posuzování pro účely zprostředkování osvojení a pěstounské péče by měly být rozšířeny i o

⁷⁰ Viz poznámka č. 52.

tyto otázky. Měla by k nim rovněž vzniknout příslušná metodika pro orgány sociálně-právní ochrany dětí.

Indikátor: Předložení novely zákona o sociálně-právní ochraně dětí, vydání metodiky k posuzování

Opatření 2.3.3 - Zvyšovat kompetence pracovníků a pracovnic orgánů sociálně-právní ochrany dětí v tématech sexuální orientace a genderové identity

Gestor: MPSV

Termín: 12/2021 a dále průběžně

Popis opatření: Orgány sociálně právní ochrany dětí musí být schopny řádně chránit práva a zájmy všech dětí včetně LGBT+ dětí. Je proto nutné, aby jejich pracovníci a pracovnice na všech úrovních měly dostatečné kompetence v tématech sexuální orientace a genderové identity – práce s dítětem v procesu coming outu, přijetí své sexuální identity, rodičovství stejnopohlavních párů a hájení zájmu dítěte v opatrovnických řízeních souvisejících s LGBT+ otázkami (např. svěřením dítěte do péče při rozchodu rodičů v důsledku coming out jednoho z rodičů, rozvod rodičů v důsledku tranzice jednoho z rodičů, rozchod partnerů žijících ve stejnopohlavním partnerství a následně návrh partnera, který je sociálním rodičem, na styk s dítětem). Důležitý je též rovný přístup orgánů sociálně právní ochrany dětí v procesu zprostředkování náhradní rodinné péče vůči LGBT+ žadatelům i LGBT+ dětem

Indikátor: Zavedený systém celoživotního vzdělávání pracovníků a pracovnic OSPOD (min. 1 kurz ročně). vydaný metodický dokument MPSV k LGBT+ otázkám.

Strategická oblast 3:

Bariéry v pracovním životě a na pracovním trhu

Pracovní život tvoří integrální součást soukromého a osobního života osob včetně LGBT+ osob. LGBT+ osoby mají proto právo na rovný přístup k zaměstnání, povolání a jiné výdělečné činnosti a na rovné podmínky při jeho výkonu bez diskriminace na základě sexuální orientace a genderové identity.⁷¹ Anti-diskriminační zákon i zákoník práce sice zakazují diskriminaci na pracovišti, nicméně realita je taková, že LGBT+ lidé v ČR jsou stále na pracovišti diskriminováni či obtěžováni, v důsledku čehož stále většina z nich v práci svou orientaci či identitu skrývá. To pak vede nejen k individuálním psychickým a zdravotním problémům, ale i k ekonomickým ztrátám pro zaměstnavatele i celou společnost.⁷² Zájemem zaměstnavatelů i státu by tak mělo být nejen odstranění jakékoliv diskriminace, ale také vytvoření otevřeného a vstřícného pracovního prostředí, ve kterém se každý může cítit sám sebou.

Cíl 3.1 - Snížit diskriminaci LGBT+ osob na pracovním trhu

Prvním a základním cílem by tedy mělo být omezení případů diskriminace na základě sexuální orientace a genderové identity v pracovněprávní oblasti. Za tímto účelem je potřeba, aby byly aktivní a připravené příslušné státní orgány, tj. pobočky a pracoviště Úřadu práce ČR a inspektoráty práce diskriminaci předcházet, odhalovat jí, šetřit a řádně sankcionovat. Jejich pracovníci a pracovnice k tomu musí být školeni a musí mít k dispozici vhodné metodické materiály a pomůcky. Zaměstnavatelé, ať již veřejní nebo soukromí, musí mít k dispozici nástroje, jak diskriminaci na pracovišti předcházet a jak ji řešit. Konečně LGBT+ osoby musí vědět, co je diskriminace či obtěžování a jak se v takových situacích zachovat.

Opatření 3.1.1 – Zajistit metodické vedení a vzdělávání pro pracovníce a pracovníky Úřadu práce a inspektorátů práce v oblasti LGBT+ témat

Gestor: MPSV

Termín: 12/2021 a dále průběžně

Popis opatření: Úřad a inspektoráty práce jsou důležitými aktéry v boji proti diskriminaci LGBT+ osob. Úřady práce pomáhají LGBT+ osobám najít uplatnění na pracovním trhu. Inspektoráty práce pak kontrolují zacházení s LGBT+ osobami v zaměstnání. Je proto potřeba, aby citlivě nabízely LGBT+ osobám zaměstnání s ohledem na jejich specifické potřeby a také byly schopné podchytit a posuzovat případnou diskriminaci z důvodu sexuální orientace či genderové identity na pracovišti. K tomu by měly mít k dispozici vhodné metodické pokyny a doporučení a také vzdělávání v otázkách týkajících se LGBT+ osob.

Indikátor: Revidované metodické pokyny, připravené školení, jeho každoroční realizace

Opatření 3.1.2 – Vytvořit efektivní mechanismus předcházení a řešení případů diskriminace a obtěžování na pracovišti

Gestor: MV, MPSV, všechny resorty

Termín: 12/2021 a dále průběžně

Popis opatření: Prvním, kdo by měl diskriminaci a obtěžování na pracovišti vždy řešit, je sám zaměstnavatel, ať již veřejný či soukromý. Ne všichni zaměstnavatelé však mají k tomu potřebné nástroje. Je proto třeba vytvořit funkční mechanismus předcházení diskriminaci a obtěžování a plán postupu pro jejich oznamování a řešení. Dále je třeba informovat pracovníky a pracovnice o tom, co je diskriminace a obtěžování a jak se proti diskriminaci a obtěžování mohou bránit. Ve veřejné sféře by tyto postupy měly mít formu závazných metodických

⁷¹ Viz Yogyakartačský princip č. 12 a doporučení Výboru ministrů Rady Evropy, kapitola V.

⁷² Vedle již zmíněných výzkumů KVOP či FRA viz např. výzkumy organizace Prague Business Forum přístupné [zde](#).

dokumentů či stanovisek pro služební orgány a pro soukromou sféru by mohly být vydány formou doporučení pro zaměstnavatele.

Indikátor: Vytvořené a zveřejněné metodické pokyny, stanoviska a doporučení.

Opatření 3.1.3 – Sjednotit právní úpravu osobních překážek v práci

Gestor: MPSV

Termín: 12/2021

Popis opatření: Úprava osobní překážek v práci v příslušných předpisech⁷³ je pro LGBT+ osoby nevýhodná. V oblasti zaměstnanecké na ně prakticky nemyslí a mluví vždy pouze o manželství, jakkoliv je toto rozlišování rozporné s právem EU.⁷⁴ V oblasti státní služby existuje jednodenní volno pro státní zaměstnance na uzavření registrovaného partnerství a na promoci registrovaného partnera⁷⁵. Chybí nicméně např. možnost účasti na svatbě dětí či rodičů. Proto je třeba tyto dva předpisy sjednotit a rozšířit tak, aby byly nároky totožné pro zaměstnance bez ohledu na sexuální orientaci a genderovou identitu a také bez ohledu na pracovní-právní režim (zákoník práce, státní služba).

Indikátor: Předložení novely příslušných právních předpisů.

Cíl 3.2 – Vytvořit pracovní prostředí vstřícné a přátelské pro LGBT+ osoby

Jak bylo uvedeno výše, LGBT+ osoby se v zaměstnání setkávají nejen s faktickou diskriminací, ale často i nevstřícným či nepřátelským prostředím, což rovněž negativně ovlivňuje jejich pracovní výkon. Zaměstnavatelé, zejména pak ti soukromí, si tyto bariéry uvědomují a uvědomují si, že i malá změna v chování firmy, může přinést ovoce v podobě nábory a udržení loajálních LGBT+ zaměstnanců a jejich lepšího pracovního výkonu. A těchto firem v ČR naštěstí přibývá.⁷⁶ Jsou sdruženy v platformě Pride Business Forum.⁷⁷ Mezi jejími současnými 30 členy však není ani jedna instituce veřejné správy, což ukazuje rozdíl v přístupu soukromých zaměstnavatelů a veřejných zaměstnavatelů k LGBT+ rovnosti na pracovišti. Výše uvedené principy se však vztahují i na ně. Státní správa jako zaměstnavatel by se měla otevřeně přihlásit k podpoře diverzity na svém pracovišti a jít naopak příkladem v tom, jaké kroky vstřícnosti LGBT+ osobám přijme v rámci pracovišť jednotlivých resortů.

Opatření 3.2.1 – Realizovat opatření na podporu diverzity na pracovišti

Gestor: MV, všechny resorty

Termín: 12/2021 a dále průběžně

Popis opatření: Konkrétních opatření na podporu diverzity je mnoho. Resorty mohou např. implementovat diverzitu LGBT+ osob do svých vnitřních předpisů, veřejně deklarovat otevřenost vůči LGBT+ osobám, přistoupit např. k chartě diverzity či k Memorandu Pride Business Forum, které se zabývají postavením LGBT+ osob na pracovišti, ve spolupráci s odbory vytvořit LGBT+ podpůrnou skupinu či podpořit její vznik, dobrovolně srovnat zaměstnanecké benefity také pro LGBT+ osob (např. související s rodinou a partnerství). Ministerstvo vnitra zároveň může v této oblasti sehrát důležitou roli, neboť sjednocuje

⁷³ Viz nařízení vlády č. 590/2006 Sb., kterým se stanoví okruh a rozsah jiných důležitých osobních překážek v práci a nařízení vlády č. 135/2015 Sb. o dalších překážkách ve státní službě, za které přísluší státnímu zaměstnanci plat.

⁷⁴ Viz. především rozsudek Soudního dvora EU ve věci C-267/12, Frédéric Hay v. Crédit agricole mutuel de Charente-Maritime et des Deux-Sèvres ze dne 12. prosince 2013.

⁷⁵ Viz bod 3 a bod 4 písm. b) přílohy k nařízení č. 135/2015 Sb.

⁷⁶ Podle sdružení Business pro společnost se v roce 2015 pouze 10% zaměstnavatelů se v rámci svých strategií diverzity a inkluze aktivně věnovalo LGBT+ rovnosti na pracovišti, avšak v roce 2017 to už bylo 27% zaměstnavatelů.

⁷⁷ <https://www.pridebusinessforum.com/>

a metodicky vede praxi státní služby. Proto musí vytvářet metodické nástroje, které pomohou zmíněná opatření na pracovišti realizovat.

Indikátor: Alespoň 2 opatření jsou přijata na každém resortu a je o nich pravidelně (alespoň dvakrát ročně) informována v rámci interní komunikace resortu.

Opatření 3.2.2 – Citlivé zaměstnávání LGBT+ osob ve státní správě

Gestor: MV, UV, všechny resorty

Termín: 12/2021 a dále průběžně

Popis opatření: Jak je uvedeno výše, citlivé zaměstnávání LGBT+ osob je výhodné jak pro samotné zaměstnance, tak pro zaměstnavatele, a to i ve státní správě. I státní správa by proto měla přijmout opatření na podporu diverzity. Jde především o nábor zaměstnanců, při němž by již ve fázi inzerce měla být zmínka o prostředí, které je vstřícné LGBT+ osobám, o propagaci volných pozic také na LGBT+ přístupných kanálech, ale také o školení pracovníků a pracovníků personálních odborů v možnostech zvýšení LGBT+ otevřenosti na jejich pracovišti.

Indikátor: Vytvoření modelové inzerce, každoročně provedené školení pracovníků a pracovníce personálních odborů

Opatření 3.2.3 – Provádět průzkum diverzity na pracovišti ve státní správě

Gestor: MV

Termín: 12/2021 a dále průběžně

Popis opatření: Jedině spokojení pracující mohou dobře vykonávat svou práci, být loajální ke svému zaměstnavateli a být přínosem pro státní správu a potažmo také pro stát. Proto je na místě provádět pravidelné průzkumy spokojenosti, v rámci nichž bude zahrnuta i část týkající se diverzity a otevřenosti vůči LGBT+ osobám (jak se v zaměstnání cítí, zda zde mohou být sami sebou, jaké benefity by ocenili, jaké jsou jejich specifické potřeby apod.), s cílem zlepšovat pracovní prostředí ve státní správě (státní službě) a tím také státní správu jako službu státu.

Indikátor: Každé dva roky provedený a analyzovaný průzkum spokojenosti, vyvozené a realizované konkrétní návrhy zlepšení

Opatření 3.2.4 – Realizovat vzdělávání v oblasti LGBT+ diverzity na pracovišti ve státní správě

Gestor: MV

Termín: 12/2021 a dále průběžně

Popis opatření: Jedním z předpokladů zlepšení postavení LGBT+ osob na pracovišti je citlivé prostředí otevřené vůči jejich specifickým potřebám či životním zkušenostem. K vytvoření LGBT+ příznivého prostředí v rámci resortů je proto potřeba realizovat vzdělávací akce pro pracovníce a pracovníky jednotlivých resortů, aby vůči svým LGBT+ kolegyním a kolegům přistupovali dostatečně citlivě. Ministerstvo vnitra pak opět bude hrát roli koordinace a metodického vede praxi státní služby.

Indikátor: Vytvoření školení, každoročně proškolení pracovníci a pracovníce ve státní správě

Opatření 3.2.5 - Vytvořit metodiku podpory vnitřních zaměstnaneckých LGBT+ skupin ve státní správě

Gestor: MV

Termín: 12/2022

Popis opatření: Jedním z efektivních nástrojů citlivého zaměstnávání LGBT+ osob je vznik vnitřních zaměstnaneckých LGBT+ skupin. Tento trend se více a více rozšiřuje v soukromé sféře a je na místě jej přenést také do státní správy. Vzhledem k fungování státní správy, které je značně hierarchizovaná, je však třeba vytvořit pro vznik takových skupin prostor, a to zejména ohledem na ochranu jejich fungování, ochranu soukromí a eliminace stigmatizace pro osoby, které takové skupiny zakládají.

Indikátor: Vytvořená a rozšířena metodika, nastavené mechanismy pro fungování skupin na jednotlivých resortech

Opatření 3.2.6. – Vytvořit doporučení pro LGBT+ citlivé zaměstnávání pro soukromý sektor

Gestor: MPSV, ÚV, MPO

Termín: 12/2022

Popis opatření: Jakkoliv je situace ohledně vstřícnosti k LGBT+ osobám v soukromé sféře lepší než ve veřejné, neznamená to, že není co zlepšovat. Stát by tedy v rámci své podpory LGBT+ osob a jejich přístupu k zaměstnání měl vydat pro soukromé zaměstnavatele doporučení, jak vůči svým LGBT+ zaměstnancům co nejlépe postupovat, aby se stali pevnou součástí pracovního kolektivu a cítili se v práci stejně dobře jako ostatní zaměstnanci. Může přitom vycházet z domácích vzorů (např. zmíněné Prague Business Forum), ale inspirovat se může i na mezinárodní úrovni.

Indikátor: Vydané a zveřejněné doporučení šířené ve spolupráci se sociálními partnery.

Opatření 3.2.7 – Spolupracovat s odbory a zaměstnavateli v tématu postavení LGBT+ osob na pracovišti

Gestor: MPSV, ÚV

Termín: 6/2021 a dále průběžně

Popis opatření:

Odbory i zaměstnavatelé jsou významnými aktéry v otázce zlepšování postavení LGBT+ pracovníků a pracovnic, proto by měly být do této otázky zainteresovány. Je proto důležité přinést toto téma na jednání tripartity a na platformě tripartity přijmout konkrétní kroky v této oblasti.

Indikátor: Počet jednání tripartity, na nichž byla projednána témata týkající se LGBT+ osob, počet konkrétních přijatých opatření

Opatření 3.2.8. – Zařadit téma LGBT+ vstřícného zaměstnavatele do kritérií pro hodnocení a audity firem a organizací

Gestor: MPO, MPSV, ÚV

Termín: 12/ 2021

Popis opatření:

V rámci státní správy existují metodiky, které se zabývají rovností na pracovišti a velmi blízce (byť ne explicitně) se dotýkají také tématu LGBT+ osob. Jedná se o Metodiku genderového auditu a o Metodiku řízení diverzity a sladování pracovního a soukromého života na pracovišti. V obou těchto metodikách by bylo vhodné zahrnout také téma LGBT+ osob a rozšířit tak jejich záběr.

Indikátor: revidovaná Metodika genderového auditu (ÚV), revidovaná Metodika řízení diverzity a sladování pracovního a soukromého života na pracovišti (MPO),

Strategická oblast 4:

Bariéry v sociální a zdravotní oblasti

Přístup k sociální podpoře a zdravotní péči je podmínkou pro realizaci několika lidských práv. Jde především o právo na co nejvyšší ochranu fyzického i psychického zdraví.⁷⁸ Zdraví je definováno jako stav úplné fyzické, duševní i sociální pohody.⁷⁹ Každý člověk tak má mít přístup ke zdravotní péči, lékům a zdravotním pomůckám patřičné kvality v souladu s aktuálními poznatky lékařské vědy (*lege artis*). Právo na zdraví přitom vychází z respektu k lidské svobodě a autonomii a z práva na ochranu tělesné integrity. Jeho součástí a zároveň podmínkou je tak poskytnutí všech relevantních informací, na jejichž základě má pak každý svobodu rozhodnout se, zda zdravotní péči přijme či nikoliv. Právo na zdraví je tak klíčové pro osobnostní rozvoj každého člověka. Druhým dotčeným právem je právo na přiměřenou životní úroveň, sociální zabezpečení a sociální ochranu. Jejich účelem je zajistit člověku důstojné živobytí v situaci, kdy z různých důvodů není schopen získávat prostředky pro své živobytí výkonem povolání či podnikání či se o sebe postarat. Cílem těchto práv je tak člověku poskytnout prostředky k důstojnému životu po dobu trvání situace, kdy tak nemůže činit sám, případně mu poskytnout jinou formu pomoci v podobě poradenství, podpory či péče tak, aby se odstranilo či alespoň zmírnilo jeho znevýhodnění a mohl se co nejvíce znovu začlenit do společnosti. Základním principem tak musí být rovný přístup všech osob ke zdravotním a sociálním službám a k opatřením směřujícím k dosažení a zajištění ochrany zdraví, sociální ochrany, bydlení, přiměřené životní úrovně a sociálního začlenění bez jakékoliv diskriminace, a to včetně LGBT+ osob.⁸⁰

Cíl 4.1 – Sociální ochrana a péče přizpůsobená potřebám LGBT+ osob

V sociální oblasti se v České republice vyskytují dva typy problémů. Jedním z nich jsou systémové nerovnosti v přístupu k sociální ochraně znevýhodňující především stejnopohlavní páry a jejich rodiny. Další bariéry spočívají v celkové nepřipravenosti sociálního systému na potřeby a problémy LGBT+ osob. Problémy v rodinných vztazích mohou LGBT+ osoby nutit ke skrývání a vést ke konfliktům v rodině či stigmatizaci. Následně mohou opustit své domovy a končí pak na ulici jako bezdomovci ve spojení s negativními jevy jako alkohol, drogy či prostituce.⁸¹ Problémy však mohou mít i LGBT+ osoby, které žijí v ústavní péči (např. domovy pro seniory či osoby se zdravotním postižením, školská ústavní zařízení, zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc atd.). Ta totiž svým kolektivním charakterem není nastavena na jejich individuální potřeby a její zaměstnanci většinou nevědí, jak na menšinovou sexuální orientaci či genderovou identitu reagovat. V důsledku toho tedy LGBT+ osoby žijící v ústavní péči svou orientaci či identitu z obavy před nepochopením a stigmatizací skrývají.⁸² Kvůli tomu jsou však významně omezovány na svých právech, především na právu na rozvoj soukromého a rodinného života a mezilidských vztahů, které samozřejmě neztrácí ani při závislosti na péči a pobytu v ústavních zařízeních anebo při sociálním znevýhodnění či

⁷⁸ Viz čl. 31 Listiny základních práv a svobod, čl. 12 Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech, čl. 11 a 13 Evropské sociální charty a čl. 35 Listiny základních práv EU

⁷⁹ Viz rovněž definice zdraví Světové zdravotnické organizace v preambuli její Ústavy publikované pod č. 189/1948 Sb.

⁸⁰ Viz především Yogyakartaťské principy č. 13 – 15, 17, 18 a 34 anebo kapitoly VII a VIII Doporučení CM/Rec(2010)5 Výboru ministrů Rady Evropy.

⁸¹ Byť dosud v této otázce neexistuje komplexní výzkum, LGBT+ bezdomovectví si všímá i vládní Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v ČR do roku 2020 přístupná [zde](#).

⁸² Viz rovněž Analýza situace lesbické, gay, bisexuální a transgender menšiny v ČR, str. 19n

vyloučení. Podobná situace může ale panovat i v rodinách, kde stigmatizace může narušovat rodinné vztahy a společenské kontakty LGBT+ seniorů, mládeže atd. Na základě problematických rodinných, resp. partnerských konstelací pak častěji trpí samotou a nemají dostatečně rozvinuté sociální vazby a kontakty.⁸³ Celý systém je tak nutno lépe na potřeby LGBT+ osob připravovat, a to především prostřednictvím analýzy problému, vzdělávání a osvěty všech zapojených subjektů a pomoci LGBT+ osobám k plnému zapojení a uplatnění svých práv.

Opatření 4.1.1 – Analýza problematiky bezdomovectví se zaměřením na LGBT+ osoby mezi osobami bez domova a návrh následných opatření

Gestor: MPSV

Termín: 12/2023

Popis opatření: Podle mnohých zahraničních výzkumů jsou LGBT+ osoby významně zastoupeny mezi osobami bez domova⁸⁴, a to obzvláště mladí lidé.⁸⁵ Jak je uvedeno v obecné části, existují náznaky, že podobně tomu může být i v České republice. Situace však nebyla dosud nijak podrobně analyzována a není proto možné si o ní udělat řádný obrázek. Proto je nutné tuto analýzu provést. Budou provedena terénní šetření, jejichž podoba bude předem konzultována a formulována odborníky a odbornicemi v oblasti sociologie a sociální práce tak, aby byla zajištěna kvalitní vědecko-výzkumná práce vč. potřebné metodiky a práce s respondenty/kami. Do projektu by měly být zapojeny nevládní organizace se zkušeností s prací s LGBT+ osobami stejně jako s osobami bez domova. Na základě výsledků analýzy pak navržena případná opatření ke zlepšení situace.

Indikátor: Provedení výzkumu a vytvoření studie, návrh následných opatření ke zlepšení situace

Opatření 4.1.2 – Analýza potřeb LGBT+ seniorů a seniorek, osob se zdravotním postižením a ohrožených dětí a dětí v ústavní péči

Gestor: MPSV, MŠMT,

Termín: 12/2023

Popis opatření: Specifické situaci čelí LGBT+ osoby žijící v ústavních zařízeních. Dosud byla v České republice analyzována pouze specifika a potřeby LGBT+ seniorů a seniorek.⁸⁶ Situace ostatních skupin jako osoby se zdravotním postižením, ohrožené děti a děti v ústavní péči dosud podrobněji zkoumány nebyly. Proto by měly být analyzovány i jejich specifika a potřeby. I tato analýza by měla mít formu terénního šetření navrženého podle stejných principů jako v předchozím případě. Šetření by mělo být provedeno jak v rámci ústavních zařízení, tak mezi osobami žijícími ve svých domácnostech a využívajícími terénní služby či služby státních orgánů v terénu (např. OSPOD). Do projektu by měly být rovněž zapojeny nevládní organizace se zkušeností s prací s LGBT+ seniory a seniorkami, dětmi a mládeží atd. Na základě výsledků analýzy by pak měla být navržena případná opatření ke zlepšení situace.

Indikátor: Provedení výzkumu a vytvoření studie, návrh následných opatření ke zlepšení situace

Opatření 4.1.3 – Vzdělávání a osvěta sociálních pracovníků/pracovnic a pracovníků v sociálních službách o potřebách a specifikách LGBT+ osob

Gestor: MPSV

Termín: 12/2022, následně průběžně

⁸³ K otázce seniorů např. viz výzkum a příručku organizace PROUD přístupné [zde](#) a [zde](#).

⁸⁴ Pojem „osoba bez domova“ je zde užíván v souladu s definicí ETHOS/FEANTSA jako osoba bez stabilního a kvalitního bydlení.

⁸⁵ Viz Yogyakartský princip č. 15, Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy, bod 38 a např. situace v [USA](#) nebo [Spojeném království](#).

⁸⁶ Viz výzkum a metodický materiál organizace PROUD.

Popis opatření: V sociální oblasti se dosud s tématem LGBT+ lidí příliš nepracuje, nicméně tito lidé také využívají sociální služby, sociální práci, sociálně-právní ochranu dětí atd. Mají v rámci sociálního systému specifické potřeby a o těch by se měli sociální pracovníci a pracovníce proškolovat a aktivně podporovat. Jde např. o vytváření atmosféry respektu a otevřenosti k odlišné sexuální orientaci, respektu k sebeidentifikaci osob s odlišnou genderovou identitou atd. Je třeba vytvořit vhodné vzdělávací a osvětové materiály a programy na téma sociální práce s LGBT+ lidmi a následně je začlenit do akreditovaného odborného vzdělávání sociálních pracovníků a pracovníků v sociálních službách v souladu se zákonem o sociálních službách.

Indikátor: Počet vytvořených vzdělávacích programů a materiálů a osvětových/metodických materiálů (min. 4 vzdělávací programy nebo kurzy/4 vzdělávací materiály/4 osvětové materiály/metodiky), počet uskutečněných školení (min. 4 x ročně).

Opatření 4.1.4 - Vytvořit standardy kvality sociálních činností, které se budou věnovat přístupu k LGBT+ osobám

Gestor: MPSV

Termín: 12/2022

Popis opatření: Pro snížení diskriminačního chování a zvýšení citlivosti v sociálním systému vůči jejich klientům a klientkám z řad LGBT+ osob je vhodným nástrojem stanovení jasných a jednoduchých kritérií pro průběžné vyhodnocování procesů v sociálních službách, sociální práci, sociálně-právní ochraně dětí a dalších souvisejících činnostech, tak aby mohlo dojít k následné změně přístupu. V těchto standardech kvality musí být zohledněn kulturně-citlivý přístup poskytovatelů sociální péče k LGBT+ osobám. Tématika LGBT+ osob a jejich specifík by se rovněž měla stát součástí vedení v sociálních službách, sociálních odborech obcí či orgánů sociálně-právní ochrany dětí, aby věděli, jak nastavit procesy, vnitřní předpisy a řády a fungování své činnosti a její atmosféru tak, aby byly inkluzivní vůči LGBT+ klientkám a klientům.

Indikátor: vydaná metodika MPSV včetně pilotního testování v sociálních službách, provedené min. 4 kulaté stoly s poskytovateli sociálních služeb k novým standardy, zavedený systém certifikace poskytovatelů, kteří budou tyto standardy splňovat

Opatření 4.1.5 - Zřídit specifické sociální poradenství pro LGBT+ osoby

Gestor: MPSV

Termín: 12/2022

Popis opatření: LGBT+ osoby nacházející se v ohrožení sociálním vyloučením potřebují vhodné specifické poradenství a podporu. Je tedy nutné vytvořit nástroje pro širokou veřejnost včetně samotných LGBT+ osob, kterým poskytne vhodné poradenství, jak své sociální problémy úspěšně řešit či jak jim efektivně předcházet. Za tímto účelem by měla být zřízena poradenská elektronická platforma a telefonní linka specificky zaměřená na LGBT+ seniorky a seniory, LGBT+ osoby se zdravotním postižením, LGBT+ děti a mládež monitorující jednotlivé události, reagující na prožitky diskriminace či zneužívání a propojující klienty a klientky různých cílových skupin s vhodnou službou či jiným subjektem poskytujícím vhodnou pomoc a podporu.

Indikátor: zřízení elektronické platformy a telefonní linky, počet vyřízených dotazů ročně.

Opatření 4.1.6 – Uzákonit nárok na vdovský či vdovecký důchod i pro pozůstalé registrované partnery a partnerky

Gestor: MPSV

Termín: 12 / 2021

Popis opatření: Jednou z oblastí, kde jsou LGBT+ osoby a stejnopohlavní páry znevýhodněny, jsou pozůstalostní důchody. Na rozdíl od manžela totiž pozůstalý partner nemá nárok na vdovský či vdovecký důchod. Tím však u něj není zajištěna stejná míra sociálního zabezpečení na dobu po ztrátě partnera jako u pozůstalého manžela a jedná se tudíž o diskriminaci na základě sexuální orientace. Pozůstalý partner se tak může dostat do

sociálního znevýhodnění a chudoby na základě nedostatku prostředků pro živobytí. Je proto nutné tuto diskriminaci odstranit změnou zákona o důchodovém pojištění.

Indikátor: Předložení příslušné novely zákona o důchodovém pojištění.

Opatření 4.1.7 – Zajistit rovný přístup LGBT+ osob a jejich dětí k dávkám souvisejícím s rodičovstvím

Gestor: MPSV

Termín: 12/2022

Popis opatření: V současnosti nemají LGBT+ rodiny stejné podmínky v oblasti sociálního zabezpečení stejné podmínky jako ostatní rodiny. Rozdíly se vyskytují např. u ošetřovného, peněžité pomoci v mateřství, rodičovského příspěvku i sirotčího důchodu a ty vedou k různým znevýhodněním LGBT+ rodin a dětí v nich žijících.⁸⁷ Je proto nutné zrevidovat existující rodinné dávky, pojistné i nepojistné, s ohledem na situaci LGBT+ rodin, a zajistit LGBT+ osobám rovný přístup ke všem dávkám spojeným s péčí o děti a rodičovstvím.

Indikátor: Provedení analýzy a předložení případných legislativních změn

Opatření 4.1.8 – Zajistit adekvátní podobu pobytových služeb pro LGBT+ seniorky a seniory,

Gestor: MPSV

Termín: 12/2026

Popis opatření: LGBT+ seniorky a senioři mají často velmi specifické potřeby a vzhledem k nim mohou preferovat pobyt v zařízení, které je určeno specificky pro ně, zohledňuje jejich dosavadní životní praxi a odpovídá jejich preferencím a sebevyjádření. Proto je třeba zajistit minimálně v každém kraji takové pobytové zařízení, které bude tyto potřeby zohledňovat.

Indikátor: Zřízená specifická pobytová zařízení v každém kraji

Cíl 4.2 – Zdravotní služby a péče respektující potřeby LGBT+ osob

Situace LGBT+ osob je ze zdravotního hlediska v několika směrech specifická. Jakkoliv v posledních letech došlo k depatologizaci homosexuality⁸⁸ a do určité míry i trans*identity⁸⁹, LGBT+ osoby nadále trpí výraznějšími zdravotními problémy na základě nejrůznějších faktorů jako nedostupnost vhodné péče, zákonné překážky v přístupu k ní, právní vakuum, stigmatizace a diskriminace, nedostatek financí. Tyto a další vlivy mohou negativně ovlivňovat jejich kvalitu života, duševní i fyzické zdraví a mohou u LGBT+ lidí vyvolávat i tzv. menšinový stres způsobený tlakem společnosti, který je na ně vyvíjen.⁹⁰ To vede k vyššímu ohrožení duševním onemocněním, sebepoškozování⁹¹ i vyššímu počtu pokusů a dokonaných sebevražd.⁹² Častější jsou i deprese a úzkosti, a to jak mezi dospělými, tak mezi mladistvými.⁹³

⁸⁷ Viz např. Duhové rodiny ve stínu státu, str. 31nn.

⁸⁸ Homosexualita byla v roce 1992 definitivně vypuštěna z Mezinárodní klasifikace nemocí Světové zdravotnické organizace.

⁸⁹ Podrobněji viz následující cíl.

⁹⁰ Pitoňák, M.: Rozdíly v duševním zdraví mezi ne-heterosexuály a heterosexuály: přehledová studie. *Československá Psychologie*, 61(6), 575–592.

⁹¹ IMPACT: Mental health disorders, psychological distress, and suicidality in a diverse sample of lesbian, gay, bisexual, and transgender youths. *American Journal of Public Health*. 100(12), 2426–32.

⁹² Plöderl, M., & Tremblay, P.: Mental health of sexual minorities: A systematic review. *International Review of Psychiatry*, 27(5), 367–385. <https://doi.org/10.3109/09540261.2015.1083949>

⁹³ Lucassen, M. F. G., Stasiak, K., Samra, R., Frampton, C. M. A., & Merry, S. N. (2017). Sexual minority youth and depressive symptoms or depressive disorder: A systematic review and meta-analysis of population-based studies. *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*, 51(8), 774–787. <https://doi.org/10.1177/0004867417713664>;

Zvýšená je i míra užívání drog a do určité míry i alkoholu.⁹⁴ Kolem poloviny LGBT+ osob se snaží svou sexuální orientaci či genderovou identitu před zdravotníky skrývat.⁹⁵ Případy diskriminace na základě sexuální orientace či genderové identity se vyskytují i přes zákaz v antidiskriminačním zákoně⁹⁶, stejně jako případy nevhodného a necitlivého přístupu ze strany zdravotnického personálu.⁹⁷ To může souviset s určitými předsudky, neznalostí a nepochopením LGBT+ problematiky ze strany zdravotního personálu. Tyto předsudky se projevují obzvláště např. vůči HIV+ osobám, které jsou s LGBT+ často ztotožňovány⁹⁸, anebo vůči trans*⁹⁹ a intersex osobám. Proto je nutné s nimi bojovat a diskriminaci předcházet.

Opatření 4.2.1 – Posílit dohled nad dodržováním zákazu diskriminace při poskytování zdravotních služeb

Gestor: MZ, krajské úřady

Termín: 12/2022, následně průběžně

Popis opatření: LGBT+ osoby se setkávají s diskriminací a nevhodným chováním ze strany zdravotnických pracovníků. Na rozdíl od jiných oblastí navíc diskriminace v oblasti zdravotnictví není předmětem dozoru určitého centrálního kontrolního orgánu (jako např. Státní úřad inspekce práce nebo Česká školní inspekce). Podle zákona kontrolu poskytování zdravotních služeb vykonává především správní orgány udělující oprávnění k jejich poskytování (tj. především krajské úřady)¹⁰⁰, které zároveň vyřizují stížnosti na poskytování zdravotních služeb včetně např. diskriminace nebo odmítnutí poskytnutí péče¹⁰¹. Ministerstvo zdravotnictví by tak mělo posílit metodické vedení krajských úřadů při řešení možných případů diskriminace či odmítání poskytování zdravotních služeb (nejen) na základě sexuální orientace a genderové identity. K tomu by mělo vydat vhodné metodické materiály a pořádat školení či jiné vzdělávací akce. Za tímto účelem by mohlo navázat spolupráci s veřejným ochráncem práv jako národním orgánem pro rovné zacházení, který již podobně spolupracuje s kontrolními a inspekčními orgány zmíněnými výše.

Indikátor: Počet vydaných vzdělávacích/metodických materiálů (min. 1), počet vzdělávacích a školicích akcí (min. 1x ročně), počet provedených kontrol, vyřízených stížností a udělených sankcí

Opatření 4.2.2 – Vzdělávat zdravotnické pracovníky a pracovnice a psychology a psychologičky, včetně studujících psychologických oborů, o potřebách a specifikách LGBT+ osob

Gestor: MŠMT, MZ, MPSV
průběžně

Termín: 12/2023, následně

Popis opatření: Problém diskriminace a necitlivého přístupu zdravotnických pracovníků nemusí být nutně způsoben zlým úmyslem, ale i nevědomostí. Proto je nutné posílit jejich povědomí o otázkách souvisejících s LGBT+ osobami a jejich specifiky jako pacienty. Obdobně psycholog/psycholožka představuje odbornou pomoc v momentě, kdy se člověk z nejrůznějších důvodů dostane do náročné životní situace. LGBTI+ lidé řeší některá specifická témata, která zcela zásadně ovlivňují (mnohdy negativně) jejich život – jinakost, coming out, nepochopení ze strany rodiny, stigmatizace, diskriminace, vliv církevních prostředí a mnoho

⁹⁴ Viz poznámka č. 5.

⁹⁵ Dle výzkumu 56 % respondentů a respondentek před lékaři či zdravotnickým personálem často nebo vždy skrývá svou genderovou identitu a 43 % svou sexuální orientaci.

⁹⁶ Viz výzkum Být LGBT+ v Česku, str. 85.

⁹⁷ Viz Analýza situace lesbické, gay, bisexuální a transgender menšiny v ČR, str. 56

⁹⁸ Viz výzkum Být LGBT+ v Česku, str. 48n.

⁹⁹ Viz specifický výzkum organizace PROUD o zkušenostech trans*osob s českým zdravotním systémem přístupný [zde](#).

¹⁰⁰ Viz § 107 odst. 1 zákona o zdravotních službách.

¹⁰¹ Viz Část osmá (§ 93–97) zákona o zdravotních službách.

dalších. Tyto otázky je tedy nutné začlenit do vzdělávání zdravotnických pracovníků i psychologů a psycholožek na pregraduální i postgraduální (celoživotní) úrovni, a to formou přednášek, kurzů, vzdělávacích materiálů apod. Vhodné by bylo případně i vytvoření metodických návodů pro přístup k LGBT+ pacientům v různých oblastech a odbornostech (psychologie, sexuologie apod.). Cílem je tak posílit participativní a zároveň citlivé přístupy k různým patientským skupinám zohledňujícím jejich specifické potřeby v souladu s aktuálními medicínskými standardy.¹⁰²

Indikátor: Upravené vzdělávací programy psychologických oborů vysokých škol, lékařských fakult, vysokých, vyšších odborných a středních zdravotnických škol, počet vzdělávacích a metodických materiálů v rámci zdravotnictví a sociálních služeb, počet vzdělávacích kurzů (min. 1 x ročně pro každou oblast či obor)

Opatření 4.2.3 – Umožnit asistovanou reprodukci ženám, které nežijí v páru s mužem

Gestor: MZ, MS

Termín: 12 / 2022

Popis opatření: Asistovaná reprodukce je jedním ze způsobů, jak se děti „dostávají“ do stejnopohlavních, konkrétně lesbických rodin.¹⁰³ Týká se však nejen jich. V současnosti oficiálně zákon umělé oplodnění umožňuje jen různopohlavnímu neplodnému páru muže a ženy.¹⁰⁴ Muž, který udělí souhlas s umělým oplodněním ženy, se pak právně považuje za otce takto zplozeného dítěte.¹⁰⁵ Nicméně tato právní domněnka nemusí být automaticky následována praktickými projevy v životě dítěte. Muž, který udělil k umělému oplodnění souhlas, je sice rodičem z právního hlediska se všemi z toho plynoucími právy a povinnostmi (včetně rodičovské odpovědnosti a vyživovací povinnosti), ale nemusí být rodičem z hlediska sociálního. Naopak partner/ka či jiná osoba žijící s druhým rodičem (v daném případě matkou) má vůči dítěti jen povinnosti péče a podílu na výchově, ale žádná práva, která by mohla vykonávat v jeho prospěch v praktickém životě rodiny. V zájmu dítěte přitom opět je, aby jeho rodinné vztahy odpovídaly jeho nejlepšímu zájmu a pokud možno se shodovaly s každodenní realitou a nikoliv s abstraktními právními domněnkami. Umožnění umělého oplodnění i lesbickému páru by tak podpořilo jejich rodičovství a zajistilo dětem vhodné podmínky ke stabilnímu rozvoji.

Indikátor: Předložení příslušných změn zákona o specifických zdravotních službách a občanského zákoníku.

Cíl 4.3 – Zdravotní služby vstřícné potřebám trans* a intersex osob

Trans* a intersex osoby mají specifické postavení ve zdravotním systému. Na rozdíl od homosexuality totiž dosud nedošlo k úplné depatologizaci jejich statusu. Transsexualismus, resp. porucha pohlavní identity byla dlouho považována za duševní nemoc.¹⁰⁶ Teprve nedávna 11. revize Mezinárodní klasifikace nemocí Světové zdravotnické organizace přináší vypuštění „transsexuality“ ze seznamu duševních poruch a zařazení tzv. genderového nesouladu mezi stavy související se sexuálním zdravím.¹⁰⁷ U intersexuality pak přetrvává rozdělení fenoménu na mnoho různých medicínských diagnóz.¹⁰⁸ V tomto primárně

¹⁰² Viz rovněž vládní strategie Zdraví 2030, str. 69.

¹⁰³ Viz výzkum Duhové rodiny ve stínu státu, str. 17n.

¹⁰⁴ Viz § 6 odst. 1 zákona o specifických zdravotních službách.

¹⁰⁵ § 778 občanského zákoníku

¹⁰⁶ Tomu odpovídala i donedávna platná Mezinárodní klasifikace nemocí Světové zdravotnické organizace ve své verzi 10 [zde](#).

¹⁰⁷ Podrobněji viz [zde](#)

¹⁰⁸ Viz Mezinárodní klasifikace nemocí Světové zdravotnické organizace ve své verzi 10 [zde](#).

medicínském pojetí tématu trans a intersexuality se pak lidskoprávní rozměr v praxi ztrácí.¹⁰⁹ Systém úřední změny pohlaví, který je pevně svázán se systémem medicínské a operativní změny pohlaví, je velice rigidní a neumožňuje zohlednit individuální přání a pocity trans*osob, které nechtějí jít tradiční cestou diagnóza-hormonální léčba-operace. Rozvolnění tohoto systému v teorii a v praxi je tedy jedním ze základních cílů. Základním krokem je oddělení úřední změny pohlaví od zdravotních diagnóz a úkonů.¹¹⁰ Každá trans*osoba by tedy měla mít právo na volbu vlastní cesty a na podstoupení takových zákroků, které chce. Tomu by měly odpovídat i odborné medicínské standardy.¹¹¹ Podobně i u intersex osob by měla zdravotní péče maximálně respektovat jejich svobodnou vůli a názory a nenutit je k podstupování zákroků, které nejsou nezbytně nutné. Klíčový je pak ve všech případech citlivý přístup zdravotnických pracovníků respektující identitu a osobní volby každého pacienta při oslovování, komunikaci atd.

Opatření 4.3.1 – Zrušit povinnost souhlasu komise s operativní změnou pohlaví

Gestor: MZ

Termín: 12/2021

Popis opatření: V rámci zákona o specifických zdravotních službách je mimo jiné jako podmínka operativní změny pohlaví uvedena povinnost předstoupit před komisí Ministerstva zdravotnictví, která "posvětil" možnost přistoupit k operativním zákrokům. V praxi je tento krok často pouze formální, otázky komise jsou známé a trans* osoby se snaží co nejlépe zapadnout do očekávaných škatulek atd. Mnohé trans* osoby také tuto povinnost vnímají jako ponižující. Za celou dobu trvání praxe komise při Ministerstvu zdravotnictví došlo k minimu odmítnutí.¹¹² Spolu s celkovým rozvolněním podmínek pro úřední změnu pohlaví se tato komise jeví jako nadbytečná. Proto je vhodné jí zrušit. Provedení operativní změny pohlaví by nadále mělo záviset pouze na lékařské indikaci v každém konkrétním případě.

Indikátor: Předložení příslušné změny zákona o specifických zdravotních službách.

Opatření 4.3.2 – Vytvořit standardy zdravotní péče o trans* a intersex pacienty a pacientky a metodicky vést zdravotní pracovníky a pracovnice k jejich aplikaci

Gestor: MZ

Termín: 12/2021

Popis opatření: V současné době v ČR neexistují jednotné postupy k trans* a intersex problematice u sexuologů a sexuoložek, případně dalších lékařských specializací a v následných léčebných a terapeutických postupech. V rámci diagnostiky dochází např. k úkonům, které nejsou k získání diagnózy trans*osoby potřeba. Naopak osoby nerespektující tradiční modely léčby se k péči a pomoci nedostávají. Objevují se i případy nevhodné komunikace s trans*osobami. Intersex pacienti a jejich rodiče v roztržité lékařské praxi často nevědí, jaká jsou jejich práva, která vyšetření jsou či nejsou potřebná a relevantní a jak si mohou stát ve svých právech. Rovněž často samotné intersex osoby potřebují psychologickou podporu. Podobně může být problematický přístup k intersex dětem z hlediska doporučování operací. Z toho důvodu je třeba vytvořit jednotné standardy péče ve spolupráci se Sexuologickou společností ČSL JEP, dalšími odbornými společnostmi a relevantními nevládními organizacemi a také zajistit, aby byly distribuovány všem sexuologům a sexuoložkám a dalším odborníkům aby je tito dodržovali.

Indikátor: Vytvořené a distribuované standardy, provedené školení k těmto standardům

¹⁰⁹ Viz např. výzkum organizace PROUD Trans people and their experience with health care and legislation in the Czech Republic přístupný [zde](#).

¹¹⁰ **Viz cíl 1.**

¹¹¹ Viz např. standardy World Professional Organisation of Transgender Health přístupné [zde](#).

¹¹² Dle dostupných informací se tomu tak stalo pouze jednou.

Opatření 4.3.3 – Vypracovat a distribuovat příručky pro trans* a intersex pacienty a pacientky o jejich právech v rámci zdravotnického systému

Gestor: MZ

Termín: 6/2021

Popis opatření: Trans* a intersex pacienti v roztržité lékařské praxi často nevědí, jaká jsou jejich práva, která vyšetření jsou či nejsou potřebná a relevantní a jak si mohou stát ve svých právech. Je proto třeba, aby Ministerstvo zdravotnictví ve spolupráci s relevantními nevládními organizacemi vypracovalo informační příručku pro trans* a intersex osoby o jejich právech a povinnostech ve zdravotnictví a aby byla rozšířena mezi trans* a intersex osoby (distribuce do ordinací sexuologů a sexuoložek, pediatriů a pediatriček, relevantním nevládním organizacím a spolkům, zveřejnění online atd.)

Indikátor: Vypracovaná a distribuovaná příručka (alespoň v počtu 2000 ks)

Opatření 4.3.4. – Zahrnout do vzdělávání zdravotních pracovníků a psychologů témata týkající se trans* a intersex pacientů/pacientek

Gestor: MŠMT, MZ

Termín: 12 / 2023

Popis opatření: Zdravotnický personál hraje klíčovou roli v procesu tranzice trans* osob. Rovněž je to právě ten, který se jako první může mnohdy setkat s intersex osobou (dítětem). Jeho úkolem je pak pacienty provázet celým obdobím tranzice či jiné terapie a pomáhat jim v sebepřijetí a životním rozvoji. Je proto žádoucí, aby již ve fázi studia byli budoucí lékaři, zdravotní sestry a psychologové proškoleni v této oblasti a následně k trans* a intersex osobám přistupovali citlivě a s respektem k jejich situaci.

Indikátor: Upravené vzdělávací programy lékařských fakult, vysokých, vyšších odborných a středních zdravotnických škol, počet vzdělávacích a metodických materiálů (min. 2), počet vzdělávacích kurzů (min. 1 x ročně)

Cíl 4.4 – Úspěšná prevence HIV/AIDS a integrace HIV+ osob do společnosti

HIV+ osoby jsou specifickou součástí LGBT+ skupiny, jakkoliv je rozhodně nelze ztotožňovat s LGBT+ osobami jako takovými.¹¹³ V praxi se setkávají často se stejnými či podobnými problémy jako je marginalizace¹¹⁴ a stigmatizace¹¹⁵, která může vést i k odmítání zdravotní péče, jakkoliv je to zákonem zakázáno¹¹⁶ a není to ani odborně důvodné¹¹⁷. Současná úroveň medicíny přitom umožňuje symptomy nemoci AIDS minimalizovat a HIV+ osobám vést víceméně běžný život s minimálním rizikem přenosu jak v běžném společenském styku, tak při řádné hygieně ve zdravotnictví.

Současný přístup k léčbě a prevenci HIV/AIDS však těmto trendům ne vždy plně odpovídá. Např. jedním z významných současných léčebných postupů je pre-expoziční profylaxe (PrEP), tj. užití antiretrovirového léku, které s účinností blížící se 100% zabrání infekci HIV. PrEP je dnes součástí všech mezinárodních doporučení (WHO, ECDC, UNAIDS) a v řadě

¹¹³ Podle **relevantních údajů** tvoří největší část HIV+ osob (přes 2/3) muži s homosexuálním či bisexuálním chováním. **Viz**

¹¹⁴ Dle výzkumu více jak 1/3 HIV+ osob nesdílí informace o svém stavu nikomu a více jak polovina jen těm nejbližším.

¹¹⁵ Viz poznámka č. 19.

¹¹⁶ Viz poznámka č. 23.

¹¹⁷ Metodický návod k řešení problematiky infekce HIV/AIDS v České republice Ministerstva zdravotnictví naopak říká, že každý zdravotnický pracovník a každý poskytovatel zdravotních služeb poskytuje zdravotní péči HIV pozitivním osobám v plném rozsahu a bez jakéhokoliv omezení při dodržování běžných hygienických standardů. Viz Metodický návod k řešení problematiky infekce HIV/AIDS v České republice. Věstník MZ ČR, částka 10/2016, str. 2-33

evropských zemí existují státní programy zpřístupňující PrEP s plnou úhradou z veřejných prostředků, což jim pomáhá i snižovat samotný výskyt HIV.¹¹⁸ V ČR je však PrEP využíván zatím minimálně. Podobně např. HIV+ osoby musí speciálně informovat o své nákaze před podstupováním lékařských úkonů a přijetím do ústavní péče.¹¹⁹ Příslušné metodické dokumenty však nepředpokládají žádné speciální postupy a opatření k zajištění ochrany zdravotnických pracovníků.¹²⁰ V tomto směru tedy speciální povinnost HIV+ osob může naopak vést k jejich stigmatizaci a diskriminaci.¹²¹ což vede k nárůstu počtu HIV+ osob v ČR.¹²² Objem prostředků vynaložených na prevenci HIV z dotačního programu Ministerstva zdravotnictví ČR Národního programu řešení problematiky HIV/AIDS zaostává za průměrnými výdaji na prevenci v zemích EU/EFTA. V dotačním programu chybí také víceleté financování klíčových projektů. Program rovněž neumožňuje financovat destigmatizační kampaně ani výzkum v této oblasti. Dotační program rovněž nedostatečně upřednostňuje skupinu mužů majících sex s muži jako hlavní klíčovou skupinu prevence s epidemiologicky nejvyšším rizikem nákazy. Proto by ČR měla své postupy vůči HIV/AIDS zlepšit.

Opatření 4.4.1 – Aktualizace metodických postupů k prevenci a léčbě HIV/AIDS

Gestor: MZ

Termín: 12/2021

Popis opatření: Praktické postupy pro prevenci a léčbu HIV/AIDS upravuje v souladu se zákonem o ochraně veřejného zdraví Metodický návod k řešení problematiky infekce HIV/AIDS v České republice, který byl publikován ve Věstníku Ministerstva zdravotnictví č. 10/2016. Za poslední tři roky se nicméně zásadním způsobem změnil stav vědeckého poznání i obsah mezinárodních doporučení v oblasti prevence a léčby HIV, zejména význam nedetekovatelné virové nálože HIV v prevenci přenosu HIV a nových nástrojů biologické prevence přenosu HIV. Je vhodné rovněž upravit formu informovaného souhlasu s HIV testem a také formu a rozsah předtestového poradenství. V současnosti proto probíhají práce na aktualizaci tohoto metodického návodu, které však dosud nebyly dokončeny. Nový návod by však měl být vydán co nejdříve.

Indikátor: Vydání nového metodického návodu k řešení problematiky infekce HIV/AIDS v České republice ve Věstníku Ministerstva zdravotnictví

Opatření 4.4.2 – Zajištění ochrany soukromí HIV+ osob a jejich rovného přístupu ke zdravotním službám

Gestor: MZ

Termín: 12/2021 a následně průběžně

Popis opatření: HIV+ osoby se stávají obětí diskriminace a stigmatizace ze strany zdravotnického personálu. Je proto nutné hledat cesty, jak zdravotnické pracovníky řádně vzdělávat v současných možnostech léčby HIV/AIDS, v rizicích s tím spojených a také v jejich postupech a povinnostech včetně zákazu odmítání poskytovat zdravotní služby HIV+ osobám na základě jejich zdravotního stavu.¹²³ Konečně by měla být započata diskuse o upravení

¹¹⁸ Hayes Rosalie, Schmidt Axel J, Pharris Anastasia, Azad Yusef, Brown Alison E, Weatherburn Peter, Hickson Ford, Delpech Valerie, Noori Teymur, the ECDC Dublin Declaration Monitoring Network. Estimating the 'PrEP Gap': how implementation and access to PrEP differ between countries in Europe and Central Asia in 2019. Euro Surveill. 2019;24(41):pii=1900598. <https://doi.org/10.2807/1560-7917.ES.2019.24.41.1900598>

¹¹⁹ Viz § 53 odst. 1 písm. d) a e) zákona o ochraně veřejného zdraví

¹²⁰ Viz Metodický pokyn k řešení problematiky HIV/AIDS v České republice publikovaný ve Věstníku Ministerstva zdravotnictví č. 10/2016.

¹²¹ Viz rovněž Yogyakartský princip č. 17, bod Q (ve znění revize z roku 2017).

¹²² Za posledních 12 let došlo v Česku se v tomto období ke zvýšení tempa růstu nových nálezů o více než 50 %. Viz European Centre for Disease Control/WHO Regional Office for Europe: HIV/AIDS surveillance in Europe 2008 – 2017.

¹²³ Viz § 48 odst. 1 zákona o zdravotních službách.

informační povinnosti v zákoně o ochraně veřejného zdraví, aby zajistila ochranu zdraví a práv pacientů i zdravotníků.

Indikátor: Počet odborných setkání a diskusí (min. 3), provedení zákonných změn či metodických úprav

Opatření 4.4.3. – Zajištění aktuálních postupů v léčbě HIV/AIDS

Gestor: MZ

Termín: 12/2023 a následně průběžně

Popis opatření: Využívání PrEP je podle zkušeností z mnoha evropských zemí investicí do ochrany veřejného zdraví s prokázanou efektivitou spojující nejlepší dostupné vědecké poznatky s klinickou zkušeností lékaře a s preferencemi a potřebami klienta.¹²⁴ Užití PrEP je v ČR sice lékařským postupem lege artis,¹²⁵ nicméně chybí její systémové zapojení do prevence infekce HIV. Navzdory odborným doporučením nebyla PrEP zahrnuta do Národního programu řešení problematiky HIV/AIDS v České republice v období 2018 – 2022. Informační, fyzická i finanční dostupnost PrEP je v Česku omezena.¹²⁶ Proto je vhodné systémové zapojení PrEP do národní HIV strategie a zajištění plné dostupnosti profylaxe osobám s nejvyšším rizikem nákazy HIV, zejména rozšíření sítě preskripčních míst PrEP a zajištění fyzické dostupnosti PrEP, zajištění finanční dostupnosti PrEP osobám s vysokým rizikem nákazy a podpora projektů zvyšující informovanost o PrEP.

Indikátor: Počet odborných setkání a diskusí (min. 3), počet odborných analýz k tématu (min. 1), počet preskripčních míst PrEP, počet osob, kterým byla PrEP předepsána, počet podpořených projektů zvyšující informovanost o PrEP.

Opatření 4.4.4. – Posílení podpory prevence HIV/AIDS

Gestor: MZ

Termín: 2022 a následně průběžně

Popis opatření: Pro zajištění dostatečného, kontinuálního a efektivního financování prevence infekce HIV by proto měly prostředky určené na prevenci činit alespoň 1,5 % celkových nákladů na řešení problematiky HIV/AIDS v ČR. Dále by program měl umožnit víceleté financování vybraných klíčových projektů, na kterých existuje odborná shoda a společenský zájem (např. HIV testování) a zacílit prevenci HIV na skupinu mužů majících sex s muži jako skupinu s nejvyšším rizikem nákazy HIV s odpovídající alokací z prostředků dotačního programu.

Indikátor: Výše finančních prostředků věnovaných na prevenci, počet podpořených preventivních projektů (včetně projektů cílených na nejrizikovější skupiny), vývoj počtu HIV+ osob včetně osob mezi rizikovými skupinami

¹²⁴ Viz rovněž Yogyakartský princip č. 17, bod N (ve znění revize z roku 2017).

¹²⁵ Dlouhý, Pavel: Pracovní postup pro poskytování preexpoziciční profylaxe (PrEP) infekce lidským virem imunodeficiency (HIV), dostupné [zde](#).

¹²⁶ Státní zdravotnický ústav: Sexuální chování mužů, kteří mají sex s muži v Česku (Výsledky ze studie European MSM Internet Survey 2017). Dostupné [zde](https://www.queergeography.cz/hiv/prep/)

Strategická oblast 5:

Bariéry inkluzivního a LGBT+ citlivého vzdělávání

Právo na vzdělání je klíčovým pro práva LGBT+ osob včetně dětí. Klíčovým principem je opět rovný přístup všech dětí ke vzdělání bez ohledu na jejich sexuální orientaci a genderovou identitu. Sexuální orientace či genderová identita a jejich projevení nesmí vést k vyloučení či odchodu dětí a mládeže ze vzdělávacího systému, což následně má negativní vliv na jejich životní šance. Je třeba zajistit, aby LGBT+ identita nevedla ke znevýhodňování a šikaně. Toho lze docílit jednak cílenou prevencí LGBT+ motivované šikany a znevýhodňování, vytvořením vhodného a přátelského prostředí pro všechny děti a šířením osvěty a informací o LGBT+ problematice ve školním vzdělávání ve všech relevantních oblastech.¹²⁷

V českém školství přitom problematika LGBT+ motivované šikany či dokonce násilí není rozhodně vzácná.¹²⁸ Jejimi pachateli přitom nejsou jen spolužáci a spolužačky, ale i samotní učitelé a učitelky. LGBT+ děti a mládež přitom tuto problematiku ve světě svého dospívání vnímají o to citlivěji. Nepřátelská či nepříjemná atmosféra ve škole a školských zařízeních vedou k častější psychické nepohodě, která se může projevovat v kázeňských problémech, ve zhoršených výsledcích, vyhýbání se vzdělávacímu systému¹²⁹, nebo i k vytváření nezdravých sociálních vazeb a návyků či k druhotné šikaně.¹³⁰ V podobné situaci se mohou ocítat i děti LGBT+ rodičů, samotní LGBT+ rodiče či naopak LGBT+ vyučující. Inkluzivní a bezpečné prostředí je pro zdravý rozvoj jedince a pro učení se naprosto klíčové. Školy a další zařízení pracující s dětmi a mládeží by měly svým žákům, žákyním, studujícím či mladým klientům a klientkám poskytovat bezpečné prostředí bez ohledu na jejich identitu, aby do něj docházeli rádi a bez obav. Je tedy třeba se i v systému vzdělávání zaměřit na problematiku LGBT+ osob a pomocí vhodných opatření přispět k tvorbě inkluzivního a bezpečného systému vzdělávání. Konkrétně je třeba posílit přítomnost LGBT+ témat v agendách a ve vzdělávání školních psychologů a psycholožek, výchovných poradkyň/poradců, metodiků a metodiček prevence¹³¹, ale také všech učitelů a učitelek na všech stupních vzdělávání, obzvláště třídních učitelů/učitelky, kteří pečují o vztahy v kolektivu.¹³²

Vedle vytváření přátelského, inkluzivního a bezpečného prostředí je třeba zaměřit se i na vzdělávací kurikulum na všech jeho úrovních (rámcové vzdělávací programy, školské vzdělávací programy i obsah samotné výuky). Obsah učiva a učební materiály jsou často nejen genderově stereotypizující, příp. genderově slepé, ale v důsledku jsou také heteronormativní, tedy zneviditelňují či marginalizují genderově nekonformní a LGBT+ jedince a jejich životy. Nejčastěji se o LGBT+ lidech a sexualitě hovoří v kontextu biologie nebo sexuální výchovy, často výhradně ve spojitosti se sexuálními praktikami a sexuální hygienou. Jelikož jsou témata homo- a transfobně motivované šikany, předsudků a genderových a sexuálních stereotypů primárně společenskými fenomény se zřejmým dopadem na psychiku jedinců i dynamiku žákovských kolektivů, je nutné je systematicky začlenit do různých vzdělávacích oblastí a předmětů, vedle výchovy ke zdraví obzvláště také do oblasti

¹²⁷ Viz Yogyakartaťský princip č. 16 a doporučení Výboru ministrů Rady Evropy, kapitola VI.

¹²⁸ Viz výzkum organizace PROUD [České školy pod lupou: Výzkum homofobie a transfobie na školách](#) z roku 2016. Rovněž viz výzkum Být LGBT+ v Česku či výzkum FRA.

¹²⁹ Viz například zpráva GLSEN z USA přístupná [zde](#)-

¹³⁰ Obecně k dopadům na duševní zdraví zde: Pitoňák, M. Mental health in non-heterosexuals: Minority stress theory and related explanation frameworks review. *Mental Health & Prevention*, 5, 63–73. <https://doi.org/10.1016/j.mhp.2016.10.002>

¹³¹ *Homofobie objevuje explicitně v materiálu MŠMT Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže coby příloha 8*, který vznikl již v roce 2010.

¹³² Viz také Smetáčková, I. a Braun, R. 2009. [Homofobie v žákovských kolektivech](#). Praha: Úřad vlády ČR.

osobnostní a sociální výchovy a předmětů jako je základy společenských věd, občanská výchova, rodinná výchova, prvouka či dějepis.

Cíl 5.1 - Vytvářet nestigmatizující, přátelské a inkluzivní prostředí

V českém školství problematika LGBT+ motivované šikany či dokonce násilí není rozhodně vzácná.¹³³ Jejimi pachateli přitom nejsou jen spolužáci a spolužačky, ale i samotní učitelé a učitelky. LGBT+ děti a mládež přitom tuto problematiku ve světě svého dospívání vnímají o to citlivěji. Nepřátelská či nepříjemná atmosféra ve škole a školských zařízeních vedou k častější psychické nepohodě, která se může projevovat v kázeňských problémech, ve zhoršených výsledcích, vyhýbání se vzdělávacímu systému¹³⁴, nebo i k vytváření nezdravých sociálních vazeb a návyků či k druhotné šikaně.¹³⁵ V podobné situaci se mohou ocitat i děti LGBT+ rodičů, samotní LGBT+ rodiče či naopak LGBT+ vyučující. Inkluzivní a bezpečné prostředí je pro zdravý rozvoj jedince a pro učení se naprosto klíčové. Školy a další zařízení pracující s dětmi a mládeží by měly svým žákům, žákyním, studujícím či mladým klientům a klientkám poskytovat bezpečné prostředí bez ohledu na jejich identitu, aby do něj docházeli rádi a bez obav. Je tedy třeba zaměřit na problematiku LGBT+ osob a pomocí vhodných opatření přispět k tvorbě inkluzivního a bezpečného systému vzdělávání. Konkrétně je třeba posílit přítomnost LGBT+ témat v agendách školních psychologů a psycholožek, výchovných poradkyň a poradců, metodiků a metodiček prevence¹³⁶, ale také všech učitelů a učitelek na všech stupních vzdělávání, obzvláště třídních učitelů/učitelky, kteří pečují o vztahy v kolektivu.¹³⁷ Ti všichni by měli mít k dispozici příslušnou podporu v podobě vzdělávání a metodického vedení.

Opatření 5.1.1 - Vytvořit metodiky pro management škol a zařízení ústavní a ochranné výchovy a preventivně výchovné péče

Gestor: MŠMT, NPI, krajské a obecní úřady

Termín: 8/2022

Popis opatření: Základem pro vytvoření nestigmatizujícího, přátelského a inkluzivního prostředí pro LGBT+ děti je znalé a uvědomělé vedení škol a školských zařízení. Tomuto vedení by měla být poskytnuta adekvátní metodická podpora. Metodika by měla obsahovat návody a příklady dobré praxe, jak nastavit vnitřní předpisy a řády příslušného typu zařízení, ale také atmosféru v instituci tak, aby byly inkluzivní vůči LGBT+ dětem a mládeži a obsahovaly tzv. zero-tolerance policy vůči projevům nenávisti a šikaně. Metodika pak bude distribuována na školy, zařízení ústavní a ochranné výchovy preventivně výchovné péče a další školská zařízení. S tím souvisí i aktualizace dokumentu "Kultura školy", jež popisuje, jak škola může přispět ke zvýšení bezpečnosti (psychické/fyzické) LGBT+ osob (vyučujících i studujících) a jaká opatření přijmout, aby docházelo k minimalizaci rizika ostrakizace nebo šikany těchto osob.

Indikátor: Počet vytvořených metodik (2), počet aktualizací dokumentů (1); distribuce ředitelům/ředitelkám zařízení a jejich zřizovatelům

¹³³ Viz výzkum organizace PROUD [České školy pod lupou: Výzkum homofobie a transfobie na školách](#) z roku 2016. Rovněž viz výzkum Být LGBT+ v Česku či výzkum FRA.

¹³⁴ Viz například zpráva GLSEN z USA přístupná [zde](#)-

¹³⁵ Obecně k dopadům na duševní zdraví zde: Pitoňák, M. Mental health in non-heterosexuals: Minority stress theory and related explanation frameworks review. *Mental Health & Prevention*, 5, 63–73. <https://doi.org/10.1016/j.mhp.2016.10.002>

¹³⁶ *Homofobie objevuje explicitně v materiálu MŠMT Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže coby příloha 8*, který vznikl již v roce 2010.

¹³⁷ Viz také Smetáčková, I. a Braun, R. 2009. [Homofobie v žákovských kolektivech](#). Praha: Úřad vlády ČR.

Opatření 5.1.2 - Systémová podpora pracovníkům a pracovnícím škol a školských zařízení

Gestor: MŠMT a Národní pedagogický institut (NPI ČR)

Termín: Vytvoření koncepce a metodického doporučení do 4/2022, akreditace seminářů DVPP do 8/2022, realizace seminářů dále průběžně

Popis opatření: Pracovníci a pracovnice v příslušných školách a školských zařízeních (poradenská zařízení, zařízení ústavní a ochranné výchovy a preventivně výchovné péče atd.) potřebují systémovou podporu pro práci s LGBT+ problematikou. Tato podpora bude zahrnovat vytvoření a akreditaci kurzů dalšího vzdělávání (DVPP, profesní rozvoj) a revize příslušného kvalifikačního studia pro konkrétní skupiny pracovníků a pracovníc jednotlivých typů zařízení. Dále půjde o metodickou podporu v nejrůznějších formách (balíčky podpory a adresná podpora), která bude poskytována centrálním pracovištěm NPI ČR a plošně prostřednictvím krajských pracovišť NPI ČR (regionálních center podpory) ve spolupráci s MŠMT s cílem podpořit maximální počet cílových skupin. Systémová podpora by měla zahrnovat oblast informační, motivační a hodnotově-postojovou.

Indikátor: Počet vytvořených koncepcí (1), počet vytvořených metodických doporučení (1), počet akreditovaných seminářů DVPP (5), počet realizovaných seminářů s různými cílovými skupinami (40, přičemž minimálně 2x každý z akreditovaných seminářů)

Opatření 5.1.3 - Aktualizovat příručku "Homofobie v žákovských kolektivech" a zajistit její distribuci

Gestor: MŠMT, NPI, krajské a obecní úřady

Termín: 12/2021

Popis opatření: Příručka Homofobie v žákovských kolektivech byla vytvořena již v roce 2011. Neobsahuje přitom jak data dokládající podoby homo- a transfobně motivované šikany, tak nástroje, jak jim předcházet. Prakticky také neobsahuje návody na řešení problematických situací. Místa pomoci pro řešení situací na seznamu na konci publikace se od té doby změnila. Je proto nutná revize příručky a její opětovná distribuce.

Indikátor: Aktualizované příručky (1), distribuce do 14 krajů

Opatření 5.1.4 - Revidovat a rozšířit metodické dokumenty primární prevence a následně je distribuovat

Gestor: MŠMT, NPI

Termín: 6/2021

Popis opatření: Pro zajištění ochrany a podpory LGBT+ žáků a studentů je nutné problematiku LGBT+ diskriminace integrovat do minimálního preventivního programu a v návaznosti na to problematiku rozpracovat v návazných aktivitách (např. třídních programech). Dále je třeba revidovat metodiku primární prevence tak, aby došlo k jejímu schválení vedením MŠMT.

Indikátor: Aktualizované dokumenty (2)

Opatření 5.1.5 - Používat genderově a vůči LGBT+ lidem senzitivní jazyk

Gestor: MŠMT, NPI

Termín: průběžně

Popis opatření: Vznikající dokumenty, obzvláště ty týkající se LGBT+ tematiky používají genderově senzitivní jazyk.

Indikátor: V relevantních dokumentech je používán genderově senzitivní jazyk.

Cíl 5.2 - Zavést LGBT+ témata do vzdělávacích programů a dokumentů

Kurikulum a učební materiály jsou často zatíženy stereotypy a nereflektují aktuální vývoj a podobu společnosti. Vzhledem k posunu v emancipaci, uznání práv a destigmatizaci LGBT+ lidí a různých aspektů jejich života je třeba, aby kurikulum a obsah učiva tuto sociální realitu reflektovaly. Nejčastěji se o LGBT+ lidech a sexualitě hovoří v kontextu biologie nebo sexuální výchovy, často ve spojitosti se sexuálními praktikami a sexuální hygienou, což biologizuje a medicinizuje tuto oblast.¹³⁸ To pak ovlivňuje i celkové vnímání této problematiky. Zneviditelnování či marginalizaci LGBT+ identit a života má často psychopatologické i sociálně patologické důsledky se zřejmým dopadem na psychiku jedinců, dynamiku žákovských kolektivů i na budoucí postoje a jednání v běžném životě. Proto je nutné začlenit tyto fenomény do školských vzdělávacích programů na všech úrovních a obsahů učiva, obzvláště ve vzdělávací oblasti zdraví a občanské a sociální výchovy. Součástí tohoto by mělo být průřezové začleňování nezatížených či pozitivních obrazů genderové nekonformity, stejnopohlavních partnerských vztahů vč. rodičovství do kurikula i materiálů používaných ve výuce. Stejně tak jako jsou LGBT+ lidé běžnou a viditelnou součástí společnosti, měli by být i běžnou součástí vzdělávacích obsahů a jejich rámců.

Opatření 5.2.1 - Integrovat LGBT+ témata do obsahu kurikula (RVP a souvisejících materiálů)

Gestor: MŠMT, NPI

Termín: 12/2023 a následně průběžně

Popis opatření: LGBT+ lidé a témata spojená s jejich životem jsou běžnou součástí naší společnosti, řeší až na několik specifik obsažených v jiných částech této strategie běžné životní problémy, a tak je žádoucí, jak pro ně samé, tak pro jejich děti, příbuzné a známé, aby byli zastoupeni i v příbězích a jevech zobrazovaných v obsahu kurikula. Zároveň se prokázalo u témat spojených se společenskými menšinami, že jejich prezentace ve specifických výukových jednotkách není příliš efektivní a spíše vede ke stigmatizaci a chápání jevů a problémů odděleně od běžného života, jako něčeho zvláštního. Proto je žádoucí obrazy LGBT+ lidí a témata s jejich životy spojená zařazovat průřezově do běžného učiva. Cestou je tedy zařazení do rozmanitých částí rámcových vzdělávacích programů, připravit příklady, jak je možné tato témata nestigmatizujícím a přirozeným způsobem začleňovat do obsahů učiva a do dílčích metodických a učebních materiálů. Materiály by následně měly být zpřístupněny a sdíleny na vhodné platformě, kde by byly snadno dostupné. Měly by se tam dát sdílet jak materiály vytvořené MŠMT a jeho odbornými organizacemi, tak jednotlivými školami, vyučujícími, akademickou sférou či nevládními organizacemi a dalšími. Vhodnými platformami jsou např. oběžníky, newslettery, nebo online portály jako např. www.rvp.cz spravované či vydávané MŠMT a NPI, které jsou učitelé zvyklí užívat a hledat na nich informace.

Indikátor: Existence příslušných témat na příslušných místech schválených rámcových vzdělávacích programech a v dalších metodických materiálech týkajících se obsahu učiva (kurikula) na všech stupních vzdělávání (např. modelové školské vzdělávací programy), jejich publikace ve vhodném online depozitáři a distribuce do všech krajů (14x)

Opatření 5.2.2 - Upravit směrnici MŠMT o získávání doložek pro učebnice a učební materiály

Gestor: MŠMT

Termín: 6/2022

Popis opatření: Klíčové je, aby se LGBT+ problematika promítla přímo do učebních textů. Směrnice náměstka pro vzdělávání ministra školství, mládeže a tělovýchovy, v níž jsou

¹³⁸ Viz např. Pitoňák, M., & Spilková, J.. Homophobic Prejudice in Czech Youth: a Sociodemographic Analysis of Young People's Opinions on Homosexuality. *Sexuality Research and Social Policy*, 13(3), 215–229. <https://doi.org/10.1007/s13178-015-0215-8>

stanovena kritéria pro získávání doložek ministerstva pro učebnice a učební materiály, by měla být upravena tak, aby byla zohledňována rozmanitost genderových a sexuálních identit a životních - konkrétně partnerských a rodičovských - konstelací a voleb tak, jak se vyskytují ve společnosti, a tudíž aby schvalované učebnice a učební materiály nebyly genderově a heteronormativně stereotypizující či slepé.

Indikátor: Textová úprava příslušné směrnice (1).

Cíl 5.3 - Podporovat odbornou diskuzi a výzkum v oblasti vzdělávání a výchovy

Aby bylo možné vyhodnocovat situaci života LGBT+ lidí v oblasti vzdělávání a výchovy a její proměny, posuzovat efektivitu navržených opatření a případně je dále upravovat nebo formulovat opatření nová, je třeba situaci sledovat a případně připravovat a podporovat odbornou tematickou diskusi. Následující opatření v podpoře uspořádání pravidelného odborného setkávání a systematického výzkumu směřují k dosažení tohoto cíle.

Opatření 5.3.1 - Uspořádat pravidelné setkávání odborníků a odbornic z oblasti vzdělávání, výchovy a LGBT+ problematiky

Gestor: MŠMT ve spolupráci s NPI a vybranými akademickými institucemi a NNO

Termín: Konání prvního setkání do 6/2022, následně každé dva roky

Popis opatření: Jelikož je vhodné informovat se o novinkách v oblasti podmínek života LGBT+ osob, vyměňovat si výzkumné poznatky i praktické zkušenosti, např. z realizace výuky či implementace této strategie v oblasti vzdělávání, uspořádá MŠMT pravidelné každé dva roky setkávání odborníků a odbornic vč. lidí z terénu, akademie či neziskových organizací z oblasti vzdělávání, výchovy a LGBT+ problematiky v podobě konference či kulatého stolu.

Indikátor: Uspořádání odborných setkání (např. konference, kulatého stolu) (3x)

Opatření 5.3.2 - Realizovat systematickou inspekci ohledně situace LGBT+ osob v prostředí škol a zařízení ústavní a výchovné péče

Gestor: ČŠI ve spolupráci s MŠMT a NPI

Termín: Návrh a úpravy metodiky přezkumu do 12/2021 a dále průběžně

Popis opatření: ČŠI pomocí depistážních dotazníků by měla monitorovat well-being vyučujících i studujících osob, včetně situace LGBT+ vyučujících a studujících osob. ČŠI zahrne do příslušných depistážních nástrojů (např. pro sledování šikany) projevy homo- a transfobie, či well-beingu LGBT+ osob v systému vzdělávání a výchovy. Během období implementace této strategie ČŠI provede také tematickou inspekci na projevy homo-, bi- a transfobie na školách a stavu LGBT+ lidem inkluzivního prostředí jednotlivých zařízení.

Indikátor: Provedení tematické inspekce (1x), Úprava (2x) a využívání upravených depistážních dotazníků ke sběru dat (následně pravidelně); data jsou veřejně dostupná

Strategická oblast 6:

Institucionální zabezpečení, monitorování a vyhodnocování plnění strategie

Po přijetí strategie je klíčové zajistit její implementaci a plnění jednotlivých opatření odpovědnými gestory. Vedle toho je však nutné tento proces řádně a efektivně koordinovat a také průběžně sledovat a vyhodnocovat. K tomu by měla sloužit odborná grémia, kde by se měli setkávat odborníci a odbornice ze státní správy a z občanské společnosti a společně sledovat a hodnotit plnění jednotlivých opatření, analyzovat jejich dopad do praxe na životy LGBT+ osob i většinové společnosti, diskutovat případné problémy a hledat jejich řešení. Občanská společnost by pak měla být podporována ve své činnosti, neboť hraje významnou roli. Nevládní neziskové organizace poskytují LGBT+ osobám a jejich blízkým právní či psychologické poradenství, sociální služby či jiné formy pomoci a věnují se vzdělávání, osvětě či jiným aktivitám ve prospěch LGBT+ osob. Sbírají tak cenné zkušenosti z praxe, které mohou být zdrojem inspirace pro činnost státních orgánů ve prospěch LGBT+ osob.

Cíl 6.1 – Stabilní kapacity ústředních orgánů státní správy v ochraně a podpoře práv LGBT+ osob

Hlavní odpovědnost v ochraně lidských práv včetně práv LGBT+ osob leží na státu a na jeho orgánech. Každý z nich vykonává svou kompetenci včetně věcí týkajících se ochrany práv LGBT+ osob. Klíčovou je koordinace těchto aktivit, která má zajistit jejich vzájemnou provázanost, vnášet do ní nové podněty a rozvíjet je v praxi. Koordinaci v oblasti lidských práv včetně práv LGBT+ osob zajišťuje vládní zmocněnec/zmocněnkyně pro lidská práva jmenován/jmenována vládou ČR, který/ktará je iniciativním a koordinačním orgánem vlády pro vyhodnocování stavu a úrovně dodržování lidských práv.¹³⁹ Je zároveň výkonným místopředsedou Rady vlády pro lidská práva, která je poradním a koordinačním orgánem vlády pro otázky ochrany lidských práv.¹⁴⁰ Rada je založena na participativním a kooperačním principu a jsou v ní napůl zastoupeni jak zástupci a zástupkyně státních orgánů, tak odborníků a odbornic z občanské společnosti a akademické obce. Dohromady tak mohou diskutovat stav dodržování lidských práv a jeho problémy a hledat jejich řešení. Rada také zřizuje výbory, které jsou jejími pracovními orgány založenými na stejném participativním principu a dávají Radě podněty s návrhy opatření ke zvýšení úrovně ochrany a dodržování lidských práv.¹⁴¹ Jedním z těchto výborů je pak od roku 2009 Výbor pro sexuální menšiny, který je specificky zaměřen na otázky práv LGBT+ osob. Zmocněnec/zmocněnkyně, Rada i její výbory pak pro svou práci mají k dispozici sekretariát Rady, který je odborným pracovištěm pro otázky ochrany lidských práv v rámci vlády ČR. Tyto struktury by tedy měly být ve své činnosti stabilizovány a podporovány, aby ochrana lidských práv (včetně práv LGBT+ osob) na vládní úrovni byla efektivní. Stejně tak by své kapacity na úrovni personální i odborné měly posilovat další orgány veřejné moci, které jsou pověřeny plněním úkolů podle této strategie.

Opatření 6.1.1 – Uzákonit koordinační roli Úřadu vlády ČR v oblasti lidských práv pod vedením příslušného člena vlády

Gestor: Úřad vlády ČR

Termín: 12/2022

¹³⁹ Viz usnesení vlády ze dne 9. září 1998 č. 579.

¹⁴⁰ Viz bod II.1. usnesení vlády ze dne 9. prosince 1998, č. 809.

¹⁴¹ Viz čl. 6 Statutu Rady.

Popis opatření: Úřad vlády ČR poskytuje odbornou podporu poradním orgánům vlády v oblasti lidských práv, tj. zajišťuje činnost jejich sekretariátů a poskytuje jim zázemí k zasedání a jednání. Vedle toho vykonává další odborné úkoly týkající ochrany lidských práv – připomínkuje vládní návrhy, má v gesci právní předpisy (antidiskriminační zákon, zákon o Veřejném ochránci práv) a problematiky EU, vytváří strategické dokumenty, zajišťuje komunikaci s mezinárodními orgány (OSN, Rada Evropy) atd. Všechny tyto aktivity ovšem vykonává bez výslovné zákonné podpory. Zákonné ukotvení by tak nejen tuto kompetenci zviditelnilo, ale také stabilizovalo a posílilo její výkon. Klíčové je v tomto směru rovněž pověření určitého člena vlády koordinační rolí v oblasti lidských práv na vládní úrovni, která agendě dodá patřičnou prestiž. Proto by měla být předložena novela kompetenčního zákona, která Úřadu vlády ČR dá kompetenci a koordinační roli v oblasti lidských práv, práv menšin a rovnosti žen a mužů. Na základě této kompetence bude Úřad vlády ČR moci zajišťovat činnost příslušných poradních orgánů a poskytovat jim odborné personální kapacity.

Indikátor: Předložení novely kompetenčního zákona.

Opatření 6.1.2 - Zajistit fungování Rady vlády pro lidská práva a jejího Výboru pro sexuální menšiny

Gestor: Úřad vlády ČR

Termín: průběžně

Popis opatření: Zmocněnec/zmocněnkyně vlády pro lidská práva i Rada vlády pro lidská práva jsou v současnosti zřizovány usnesením vlády jako politická deklarace. Výbor pro sexuální menšiny je pak zřízen rozhodnutím Rady v souladu s jejím statutem.¹⁴² Obecná formulace koordinační kompetence Úřadu vlády ČR v oblasti lidských práv podle předchozího doporučení by mohla poskytovat větší oporu existenci Rady vlády pro lidská práva a Výboru pro sexuální menšiny, neboť by se jejich zřizování a případné rušení dostalo pod určitou zákonnou kontrolu a nebylo by možné je jen tak zrušit a rozpustit. Za jejich fungování by rovněž měl být odpovědný samostatný člen vlády, který by byl v souladu se zmíněnou novelou pověřen koordinační rolí v oblasti lidských práv.

Indikátor: Pověření člena vlády odpovědného za agendu lidských práv, počet každoročních jednání Rady vlády pro lidská práva a Výboru pro sexuální menšiny (min. 4x ročně)

Opatření 6.1.3 – Vytvořit síť kontaktních bodů pro otázky LGBT+ osob na jednotlivých ministerstvech

Gestor: všechny resorty podle své působnosti

Termín: průběžně

Popis opatření: Ochrana práv LGBT+ osob souvisí, jak plyne i z této strategie, s kompetencí prakticky všech centrálních orgánů státní správy. Každý z nich se jí tedy určitou částí své činnosti dotýká a ovlivňuje tak práva LGBT+ osob v různých životních situacích. V těchto situacích musí postupovat v souladu s právním řádem a zároveň tak, aby do práv LGBT+ osob zasahoval co nejméně a naopak je co nejvíce podporoval a chránil. Za tímto účelem však může potřebovat odbornou pomoc a poradenství. Proto se navrhuje zřídit na každém takovém orgánu kontaktní bod, tj. osobu zabývající se otázkami LGBT+ osob, která by se jim v rámci něj věnovala v rámci dané gesce resortu. Úřad vlády by těmto orgánům poskytoval odbornou podporu skrze pravidelná setkávání, metodické vedení apod.

Indikátor: Existence LGBT+ kontaktních bodů na jednotlivých resortech, počet jejich každoročních setkání vedených Úřadem vlády (min. 2 x ročně)

¹⁴² Viz čl. 6 odst. 1 statutu Rady.

Opatření 6.1.4 – Vytvořit metodiku hodnocení dopadů regulace na rovnost na základě sexuální orientace a genderové identity

Gestor: Úřad vlády

Termín: 12/2022

Popis opatření: Podle Legislativních pravidel vlády i Jednacího řádu vlády je předkladatel každého materiálu vládě povinen jej vyhodnotit z hlediska dodržení zákazu diskriminace. Zhodnocení musí obsahovat vysvětlení příčin případných rozdílů, očekávaných dopadů nebo očekávaného vývoje, s využitím statistických a jiných údajů, jsou-li tyto údaje k dispozici. V současnosti však neexistuje žádná metodika, která by ukazovala, jak takové hodnocení řádně provádět.¹⁴³ Je proto nutné takovou metodiku vytvořit a zpřístupnit jí všem dotčeným orgánům k používání. Tato metodika by se měla věnovat jak rovnému přístupu a nediskriminaci obecně, tak specificky jejím jednotlivým důvodům a s nimi spojeným skupinám včetně LGBT+ osob.

Indikátor: Vytvořená a zpřístupněná metodika

Opatření 6.1.5 – Zpřístupnit a šířit mezinárodní lidskoprávní standardy a dokumenty týkající se práv LGBT+ osob

Gestor: Úřad vlády ČR

Termín: průběžně

Popis opatření: Ochrana práv LGBT+ osob vychází z ústavního pořádku a z mezinárodních závazků ČR. Tyto závazky jsou závazně interpretovány příslušnými národními (především Ústavní soud) a mezinárodními orgány (především Evropský soud pro lidská práva a smluvní výbory OSN). Na základě této interpretace pak vznikají mezinárodní standardy. Ty jsou v současnosti shrnuty především v mezinárodních dokumentech popsanych v úvodu strategie. Většina těchto dokumentů se vydává v angličtině či jiných světových jazycích, nikoliv však v češtině, což omezuje jejich přístupnost a známost v ČR.¹⁴⁴ Je proto nutné přeložit minimálně základní dokumenty (Yogyakartské principy, doporučení Výboru ministrů Rady Evropy a vysvětlivky k němu apod.). Tyto dokumenty by měly být dále zveřejněny ve svém českém překladu a následně šířeny mezi odbornou i širokou veřejnost (např. dodáním výtisků do knihoven, jejich prezentací na akcích apod.).

Indikátor: Počet přeložených a zveřejněných dokumentů (min. 1 ročně), počet uskutečněných vzdělávacích a osvětových akcí (min. 1 ročně)

Opatření 6.1.6 – Sbírat statistická data vypovídající o životě LGBT+ osob

Gestor: všechny resorty podle své působnosti, Český statistický úřad

Termín: průběžně

Popis opatření: Za účelem dostatečného zajištění ochrany práv LGBT+ osob je nutné mít informace o jejich situaci v praxi a o dění v terénu. Proto je nutné sbírat data, která vypovídají o životě LGBT+ osob v ČR a která popisují problémy, se kterými se setkávají a jak jsou tyto problémy řešeny. Jde např. o následující data:

- a) počet trestných činů motivovaných nenávistí k LGBT+ osobám včetně jejich řešení,
- b) počet případů diskriminace LGBT+ osob v oblastech práce a zaměstnání, zdravotní a sociální péče, vzdělávání a přístup ke zboží a službám včetně jejich řešení,
- c) počet stejnopohlavních párů vstupujících do manželství či registrovaného partnerství,
- d) počet dětí vychovávaných stejnopohlavními páry, počet dětí narozených v těchto párech či osvojených těmito páry,

¹⁴³ Takováto metodika v současnosti existuje pouze k otázce rovnosti žen a mužů. Viz zde: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/dokumenty/Metodika-PO-OPONENTURE.pdf>

¹⁴⁴ Jediným dokumentem zatím přeloženým do češtiny je doporučení Výboru ministrů Rady Evropy, jehož překlad je přístupný [zde](#).

- e) počet sociálních dávek (pozůstalostní důchody, rodinné dávky atd.) vyplacených stejnopohlavním párům a jejich rodinám,
- f) počet osob podstupujících úřední změnu pohlaví,
- g) počet azylových řízení motivovaných pronásledováním LGBT+ osob včetně jejich výsledku,
- h) počet firem přidávajících se k Chartě diverzity,
- i) počet HIV+ osob v ČR, počet nakažení, počet léčených osob,
- j) počet případů šikany motivovaných LGBT+ statutem,
- k) počet případů sebevražd motivovaných LGBT+ statutem,
- l) počet případů duševních chorob souvisejících s LGBT+ statutem,
- m) počet osob s diagnózami patřícími do skupiny intersex/DSD osob.

Tyto a případně i další údaje by tak nejen popisovaly život LGBT+ komunity v ČR, ale zároveň vypovídaly o plnění strategie a jejích opatření. Údaje by měly být odpovědnými úřady předávány Českému statistickému úřadu, který by je následně v pravidelných intervalech (např. 1x ročně) zveřejňoval a aktualizoval (samostatně, nebo třeba v rámci tematických statistik, např. zdravotních, genderových statistik a o obyvatelstvu).¹⁴⁵

Indikátor: Úprava legislativy (Zákona o statistické službě) umožňující data sbírat a předávat ČSÚ; pravidelný výstup Českého statistického úřadu o životě LGBT+ osob v ČR (alespoň 3x během období strategie).

Cíl 6.2 – Efektivní naplňování a monitorování strategie

Zmocněnec vlády pro lidská práva (do budoucna pak příslušný člen vlády), Rada vlády pro lidská práva, Výbor pro sexuální menšiny a sekretariát Rady v rámci Úřadu vlády se systematicky odborně věnují sledování naplňování lidských práv v ČR. Mohou tak sloužit k zajištění implementace strategie a jejímu monitorování. Především Výbor pro sexuální menšiny představuje odborné fórum, kde je možné implementaci jednotlivých kroků strategie sledovat a hodnotit. Jsou v něm zastoupeni jak klíčová ministerstva odpovědná za jednotlivé kroky strategie, tak odborníci a odbornice z akademického sektoru věnující se různým společenskovedním disciplínám a z organizací věnujících se právům LGBT+ osob a majících zkušenosti s jejich ochranou v praxi. Proto by se výbor měl stát oním hlavním koordinačním orgánem, který by sledoval implementaci strategie a hodnotil plnění jednotlivých opatření.

Opatření 6.2.1 – Vytvořit každoroční vnitřní plán prosazování práv LGBT+ osob

Gestor: všechny resorty podle své působnosti **Termín:** každoročně

Popis opatření: Ze strategie vyplývají mnohé úkoly pro jednotlivé resorty. Jejich provádění je však především na nich a na jejich vlastním plánování své činnosti. Za tímto účelem je proto vhodné, aby si dělaly každoroční plány pro systematické naplňování svých úkolů plynoucích ze strategie a prosazování práv LGBT+ osob v rámci své působnosti. V nich budou moci vedle úkolů plynoucích ze strategie stanovit další vlastní priority a opatření týkající se práv LGBT+ osob v rámci své působnosti a jejich naplňování tak efektivně posílit z vlastní iniciativy.

Indikátor: každoroční vnitřní plán prosazování práv LGBT+ osob na každém resortu

¹⁴⁵ Obdobně údaje o LGBT+ lidech a jejich životě sbírá a zveřejňuje např. statistický úřad Velké Británie.

Opatření 6.2.2 – Monitorovat strategii na Výboru pro sexuální menšiny a Úřadem vlády ČR

Gestor: Úřad vlády ČR

Termín: průběžně

Popis opatření: Výbor pro sexuální menšiny bude koordinovat, sledovat a hodnotit naplňování strategie. Gestoři jednotlivých opatření budou pravidelně 1x ročně o plnění svých úkolů informovat zmocněnce vlády pro lidská práva, resp. člena vlády, který bude touto problematikou pověřen. Ten bude spolu se sekretariátem Rady tyto informace shromažďovat a předávat je dále výboru. Výbor bude plnění jednotlivých opatření hodnotit a doporučovat případné kroky ke zlepšení či úpravě opatření strategie. Po projednání výborem bude o plnění strategie informována Rada vlády pro lidská práva, která k ní rovněž může zaujmout stanovisko ve smyslu změn opatření. Tyto návrhy pak budou předloženy spolu se zprávou vládě ČR, která může ve strategii provést případné úpravy. Situace pak bude každoročně diskutována na pravidelném semináři pořádaném Výborem společně s členem vlády pověřeným koordinací v oblasti lidských práv, kde se plnění strategie i související otázky mohou hodnotit podrobněji ve vzájemném dialogu dotčených aktérů. Monitorování bude probíhat podle následujícího harmonogramu:

- leden – gestoři informují o plnění opatření za předchozí rok,
- březen – souhrnná zpráva o plnění opatření je předložena Výboru pro sexuální menšiny,
- duben - Výbor zhodnotí plnění strategie a udělá o tom zprávu pro Radu vlády pro lidská práva,
- květen – zpráva je projednána Radou vlády pro lidská práva,
- červen – zpráva je předložena vládě ČR s návrhy případných změn opatření,
- září – plnění se hodnotí podrobněji na semináři Výboru s relevantními aktéry.

Indikátor: počet jednání Výboru pro sexuální menšiny věnovaných monitorování strategie (min. 1x ročně), výstupy z těchto jednání, zprávy o plnění strategie (1x ročně), počet uskutečněných seminářů Výboru (min. 1 ročně)

Opatření 6.2.3 – Zajistit dostatečné kapacity Úřadu vlády pro monitorování strategie

Gestor: Úřad vlády ČR

Termín: 1/2022, následně průběžně

Popis opatření: Předpokladem efektivního monitorování naplňování strategie jsou dostatečné personální a materiální kapacity pro řádné fungování monitorovacích mechanismů. To znamená zajistit dostatečné kapacity pro pravidelnou činnost Výboru pro sexuální menšiny v podobě jeho sekretariátu a tyto kapacity dlouhodobě udržovat v jednotlivých systemizacích Úřadu vlády ČR. Jako minimální standard se předpokládá vytvoření sekretariátu o min. 4 systemizovaných místech, který by zajišťoval jednak fungování Výboru jako monitorovacího mechanismu a jednak plnění dalších úkolů Úřadu vlády, resp. člena vlády pověřeného koordinační úlohou v oblasti lidských práv, podle této strategie.

Indikátor: počet zaměstnanců Úřadu vlády ČR v sekretariátu Výboru (min. 4).

Cíl 6.3 – Aktivní podpora práv LGBT+ osob ze strany ČR na národní i mezinárodní úrovni

ČR by měla práva LGBT+ osob nejen respektovat a chránit, ale i aktivně podporovat, a to na úrovni národní i mezinárodní. Práva LGBT+ osob jsou dnes předmětem činnosti všech mezinárodních organizací aktivních v oblasti lidských práv – OSN, Rady Evropy, EU i např. OECD. Existují navíc i speciální fóra věnující se právům LGBT+ osob. Na světové úrovni je to

tzv. Equal Rights Coalition¹⁴⁶, na té evropské pak European Governmental LGBTI Focal Points Network při Radě Evropy¹⁴⁷. ČR jako země, pro kterou jsou lidská práva jedna ze základních priorit její zahraniční politiky, by se měla aktivně zúčastnit uvedených iniciativ a podporovat je. ČR může být členem Rady OSN pro lidská práva, je zastoupena ve Výboru ministrů Rady Evropy a spolupracuje s jejími dalšími orgány, spolupracuje s Evropskou komisí, je členem Rady EU a všech jejích formací. Stejně spolupracuje např. s Agenturou EU pro základní práva. Na všech těchto fórech by ČR měla téma ochrany práv LGBT+ osob aktivně zvedat, podporovat a dále je rozvíjet. ČR by se tedy měla aktivně zapojit i do činnosti těchto platforem. Zároveň by měla mezinárodní standardy aktivně přinášet do národního prostředí a šířit je, aby se jim mohlo co nejvíce přibližovat. Na národní úrovni by pak měla podporovat nestátní aktéry aktivní v oblasti práv LGBT+ osob, především nevládní organizace, které poskytují LGBT+ osobám podpurné, poradenské i jiné služby, analyzují jejich situaci a problémy a aktivně usilují o jejich řešení a zlepšení ochrany práv LGBT+ osob.

Opatření 6.3.1 – Aktivně prosazovat ochranu práv LGBT+ osob na mezinárodním poli

Gestor: MZV

Termín: průběžně

Popis opatření: Ochrana práv LGBT+ osob je předmětem činnosti většiny mezinárodních organizací. V souladu se svou zahraniční politikou orientovanou na ochranu lidských práv by se ČR měla co nejvíce aktivně zapojovat do jejich činnosti a přispívat tak k rozvoji a uplatňování mezinárodních standardů ochrany práv LGBT+ osob. Konkrétní kroky závisí na formě činnosti dané organizace a možnostech zapojení členských států do ní. Téma může ČR rovněž podporovat v rámci své transformační politiky různými formami finanční či jiné podpory vlád, ale především občanského sektoru v zemích, kde jsou práva LGBT+ osob porušována.

Indikátor: členství ČR v mezinárodních lidskoprávních organizacích a relevantních mezinárodních fórech, aktivní vystupování ČR k otázkám LGBT+ osob (min. 1x ročně), počet podpořených iniciativ k právům LGBT+ osob, počet podpořených projektů na ochranu práv LGBT+ osob v rámci transformační spolupráce

Opatření 6.3.2 – Každoročně připomínat 17. květen jako Mezinárodní den proti homofobii, transfobii a bifobii (IDAHOT)

Gestor: Úřad vlády ČR, všechny resorty

Termín: každoročně

Popis opatření: Na 17. května připadá Mezinárodní den proti homofobii, transfobii a bifobii (IDAHOT), v rámci něhož si připomínáme, že LGBT+ lidé nežili a nadále nežijí v prostředí bez predsudků, obtěžování, diskriminace či násilí. Je proto třeba na tuto situaci nadále upozorňovat a připomínat, že také LGBT+ lidé jsou plnohodnotnými členy společnosti, pro kterou vytvářejí důležité hodnoty. Každý resort proto každoročně připomene 17. května tento mezinárodní den v rámci své specifické gesce. Úřad vlády bude tuto aktivitu koordinovat ve spolupráci s Výborem pro práva sexuálních menšin Rady vlády pro lidská práva.

Indikátor: Každoroční min. 1 veřejná aktivita 17. května

Opatření 6.3.3 – Komunikovat se samosprávami o LGBT+ tématech

Gestor: MV, Úřad vlády ČR

Termín: každoročně

Popis opatření: Kromě státní správy je třeba zajistit i to, aby byla do ochrany práv LGBT+ osob zapojena také samospráva, pro níž je téma o to důležitější, neboť se mnohem blíže setkává s konkrétními lidmi a jejich osudy. Ministerstvo vnitra může podporovat a motivovat

¹⁴⁶ Více informací [zde](#).

¹⁴⁷ Více informací např. [zde](#)

samosprávné celky k řešení této problematiky například prostřednictvím zahrnutí LGBT+ témat do Věstníku pro orgány krajů a orgány obcí či jiných metodických materiálů či zahrnutím tématu LGBT+ osob do dotazníku soutěže Úřad na cestě k rovnosti, na základě něhož každoročně uděluje toto ocenění. Dále je třeba zahrnout alespoň jednou za strategické období téma LGBT+ osob právě do závěrečné konference soutěže Úřad na cestě k rovnosti.

Indikátor: Zahrnutí LGBT+ tématu do Věstníku minimálně 2x ročně, doplněný dotazník soutěže Úřad na cestě k rovnosti, LGBT+ téma jako hlavní téma závěrečné konference

Opatření 6.3.4 – Podporovat nestátní neziskové organizace věnující se právům LGBT+ osob

Gestor: Úřad vlády ČR

Termín: každoročně

Popis opatření: Role nestátních neziskových organizací je klíčová pro ochranu a podporu práv LGBT+ osob. Jsou to totiž ony, které jim poskytují významnou pomoc a podporu v situacích, kdy se setkávají s problémy při uplatňování svých práv či dokonce s jejich porušením. V těchto případech mohou organizace poskytovat sociální poradenství, poskytnout psychologickou či jinou podporu, právní pomoc a jiné formy asistence. Organizace se rovněž věnují výzkumu situace práv LGBT+ osob v ČR, pořádají osvětové a vzdělávací akce pro školy, odborníky či širokou veřejnost a snaží se rovněž prosazovat systémové změny v ochraně práv LGBT+ osob.¹⁴⁸ Tyto organizace však v současnosti nejsou státem nijak centrálně podporovány, což jejich potřebnou a chvályhodnou činnost činí velmi nejistou a nestabilní. Je proto vhodné zřídit konkrétní dotační program, který by systémově podporoval jejich činnost a kapacity a poskytl jim jistotu pro další rozvoj jejich aktivit ve prospěch LGBT+ osob i společnosti jako celku.¹⁴⁹

Indikátor: Výše dotačních prostředků (min. 5 mil. Kč/rok), počet podpořených projektů a organizací

¹⁴⁸ Příkladem takových organizací jsou např. [PROUD](#) (Platforma pro rovnoprávnost, uznání a diverzitu), [Trans*parent](#) nebo [Prague Pride](#).

¹⁴⁹ Inspirovat se lze podobnými programy podporujícími např. organizace věnující se [genderové rovnosti](#), [osobám se zdravotním postižením](#) či [seniorům](#).